

**PRIMERJAVA UČNIH NAČRTOV GEOGRAFIJE JAVNE OSNOVNE ŠOLE IN
ALTERNATIVNIH ZASEBNIH OSNOVNIH ŠOL**

Raziskovalna naloga

Ljubljana, 2026

Vesna Markelj

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	4
ABSTRACT	4
1 UVOD	5
1.1 Opredelitev raziskovalnega področja	5
1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge	5
1.3 Raziskovalna vprašanja in predpostavke	6
1.4 Raziskovalna metoda	8
1.5 Izvirni prispevek k praksi in teoriji.....	8
2 TEORETIČNI DEL.....	9
2.1 Osnovnošolsko izobraževanje v Sloveniji.....	9
2.1.1 Javna OŠ.....	16
2.1.2 Waldorfska OŠ	17
2.1.3 Montessori OŠ	17
2.1.4 Lila OŠ	18
2.2 Geografija kot učni predmet	19
2.2.1 Pomen geografije kot učnega predmeta	20
2.2.2 Učni predmet geografija v predmetnikih javne in zasebnih šol	21
3 EMPIRIČNI DEL.....	23
3.1 Primerjalna analiza učnih načrtov za predmet geografija	23
3.1.1 Opredelitev predmeta	23
3.1.2 Pedagoški pristop	23
3.1.3 Geografske učne vsebine in tematike	24
3.1.4 Splošni in operativni cilji	25
3.1.5 Standardi znanja	26
3.1.5.1 Minimalni standardi znanja.....	27
3.1.6 Metode poučevanja.....	28
3.1.7 Prilagodljivost in individualizacija	29
3.1.8 Preverjanje in ocenjevanje znanja	30
3.1.9 Sinteza primerjave	31
3.2 Primerjalna analiza starih učnih načrtov za predmet geografija z novim.....	33
3.2.1 Opredelitev predmeta	34
3.2.2 Pedagoški pristop	35
3.2.3 Geografske učne vsebine in tematike	37

3.2.4	Splošni in operativni cilji	38
3.2.5	Standardi znanja	39
3.2.5.1	Minimalni standardi znanja.....	40
3.2.6	Metode poučevanja.....	41
3.2.7	Prilagodljivost in individualizacija	42
3.2.8	Preverjanje in ocenjevanje znanja	43
3.2.9	Sinteza primerjave	44
3.3	Intervjuvanje	45
3.3.1	Intervjuji z učitelji geografije javne, waldorfske, montessori in Lila osnovne šole.....	45
3.3.1.1	Intervju z učiteljico geografije na javni OŠ	45
3.3.1.2	Intervju z učiteljico geografije na waldorfski OŠ	47
3.3.1.3	Intervju z učiteljico geografije na montessori OŠ.....	49
3.3.1.4	Intervju z učiteljico geografije na Lila OŠ	51
3.3.2	Intervjuji s starši učencev javne, waldorfske, montessori in Lila osnovne šole.....	52
3.3.2.1	Intervju s staršem učenca na javni osnovni šoli	52
3.3.2.2	Intervju s staršem učenca waldorfske osnovne šole	54
3.3.2.3	Intervju s staršem učenca montessori osnovne šole	55
3.3.2.4	Intervju s staršem učenca Lila osnovne šole	57
3.3.3	Intervjuji z učenci javne, waldorfske, montessori in Lila osnovne šole	59
3.3.3.1	Intervju z učencem javne osnovne šole	59
3.3.3.2	Intervju z učenko waldorfske osnovne šole	60
3.3.3.3	Intervju z učencem montessori osnovne šole.....	61
3.3.3.4	Intervju z učencem Lila osnovne šole	62
3.3.4	Sklepne ugotovitve	63
4	SKLEP	66
5	LITERATURA IN VIRI	68

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Učni cilji javne, waldorfske, montessori in Lila osnovne šole</i>	10
<i>Tabela 2: Predmetnik predmetov z geografskimi vsebinami</i>	22
<i>Tabela 3: Primerjava opredelitve predmeta geografije</i>	23
<i>Tabela 4: Primerjava pedagoških pristopov za predmet geografija</i>	24
<i>Tabela 5: Primerjava geografskih učnih vsebin in tematik</i>	25
<i>Tabela 6: Primerjava splošnih in operativnih ciljev geografije</i>	26
<i>Tabela 7: Primerjava standardov znanja geografije</i>	27
<i>Tabela 8: Primerjava minimalnih standardov znanja geografije</i>	28
<i>Tabela 9: Primerjava geografskih metod poučevanja</i>	29
<i>Tabela 10: Primerjava prilagodljivosti in individualizacije</i>	30
<i>Tabela 11: Primerjava preverjanja in ocenjevanja znanja pri geografiji</i>	31

POVZETEK

Raziskovalna naloga obravnava primerjavo učnih načrtov za predmet geografija v javni in alternativnih zasebnih osnovnih šolah (waldorfski, montessori in Lila). Namen raziskave je ugotoviti podobnosti in razlike med učnimi načrti ter analizirati pedagoške pristope, učne cilje, učne vsebine, metode poučevanja, standarde znanja, načine preverjanja in ocenjevanja znanja ter stopnjo individualizacije pouka geografije. V teoretičnem delu je predstavljeno osnovnošolsko izobraževanje v Sloveniji in značilnosti posameznih pedagoških pristopov. Poudarjen je tudi pomen geografije kot učnega predmeta, ki spodbuja razumevanje naravnih in družbenih procesov ter razvoj prostorske pismenosti. Empirični del temelji na primerjalni analizi učnih načrtov za geografijo v javni in alternativnih zasebnih osnovnih šolah ter na primerjavi starega in novega učnega načrta in intervjujih z učitelji geografije, učenci ter starši. Rezultati kažejo, da je pouk geografije v javnih šolah bolj strukturiran, medtem ko alternativne šole več poudarka namenjajo individualizaciji, izkustvenemu učenju in medpredmetnemu povezovanju. Ugotovitve prispevajo k boljšemu razumevanju različnih pristopov poučevanja geografije.

Ključne besede: geografija, učni načrt, osnovna šola, javna šola, alternativne šole

ABSTRACT

The research paper compares geography curricula in public and alternative private primary schools (Waldorf, Montessori, and Lila). The aim of the study is to identify similarities and differences between the curricula and to analyze pedagogical approaches, learning objectives, teaching content, teaching methods, knowledge standards, assessment methods, and the level of individualization in geography teaching. The theoretical part presents primary education in Slovenia and the main characteristics of different pedagogical approaches. It also highlights the importance of geography as a subject that encourages understanding of natural and social processes and the development of spatial literacy. The empirical part is based on a comparative analysis of geography curricula in public and alternative private primary schools, including a comparison of the old and the new curriculum and interviews with geography teachers, students, and parents. The results show that geography teaching in public schools is more structured, while alternative schools emphasize individualization, experiential learning, and interdisciplinary connections. The findings contribute to a better understanding of different approaches to geography teaching.

Keywords: geography, curriculum, primary school, public school, alternative schools.

1 UVOD

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja

V Sloveniji se geografija poučuje v javnih osnovnih šolah po vnaprej določenem učnem načrtu, ki temelji na nacionalnih standardih znanja in je v uporabi od šolskega leta 2011/2012. Ta učni načrt vključuje širok spekter geografskih tem od opredeljevanja prostorskih oz. regionalnih enot do načina izobraževalnega proučevanja pokrajin (Konečnik Kotnik idr., 2019). Poleg javnih šol v Sloveniji delujejo tudi alternativne zasebne osnovne šole, kot so Lila, montessori in waldorfska šola. Te izvajajo lastne učne načrte za pouk geografije, ki so prilagojeni njihovim specifičnim pedagoškim filozofijam in pristopom k poučevanju.

Razlike med učnimi načrti za geografijo v javnih osnovnih šolah in alternativnih zasebnih šolah izvirajo iz različnih pedagoških in filozofskih osnov. Javne šole sledijo strukturiranemu in standardiziranemu pristopu, ki zagotavlja enotno izobrazbo za vse učence. Predmet geografije v javnih osnovnih šolah je zasnovan tako, da zagotavlja sistematično pridobivanje geografskega znanja in veščin, ki jih učenci potrebujejo za razumevanje lokalnih, nacionalnih in globalnih pojavov. Po drugi strani pa alternativne zasebne osnovne šole sledijo bolj individualiziranemu pristopu, ki učence spodbuja k odkrivanju geografskih konceptov skozi praktične dejavnosti, projekte in sodelovanje. Te šole se osredotočajo na individualizacijo, prilagodljivost, medpredmetno povezovanje ter poudarek na praktičnih in izkustvenih metodah učenja, kar omogoča drugačen pristop h geografiji.

Raziskava primerjav učnih načrtov geografije je ključnega pomena za razumevanje razlik v izobraževalnih pristopih in za prepoznavanje prednosti ter izzivov, ki jih prinaša vsak sistem v poučevanju geografije. Ker bo z šolskim letom 2026/27 prišel v veljavo prenovljen učni načrt za geografijo, je pomembna tudi primerjava starega in novega učnega načrta. »Učni načrt za pouk geografije naj bi sledil izobraževalnim smernicam, družbenim potrebam in geografski znanosti« (Konečnik Kotnik idr., 2019, str. 46). Kot navajata Kolenc Kolnik in Resnik Planinc (2006, str. 9) bi morali v šolski geografiji »... težiti k odmiku od k poučevanju usmerjenega učnega načrta (k učiteljevemu delu usmerjenega učnega načrta) ter se v večji meri osredotočiti na rezultate učenčevega učenja (v učenje oz. učence usmerjenega učnega dela). K individualizaciji in personalizaciji kurikula in intenzivnemu razvijanju zahtevnejših kroskurikularnih veščin, kot so na primer reševanje problemov, besedno in nebesedno sporazumevanje, kritično mišljenje, ustvarjalnost ter k uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije«.

1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge

Namen raziskovalne naloge je primerjati učne načrte geografije v javni osnovni šoli in alternativnih zasebnih osnovnih šolah (Lila, montessori in waldorfska šola) v Sloveniji na podlagi kriterijev analize. Analiza se osredotoča na ključne razlike v opredelitvi predmeta, pedagoškem pristopu, geografskih učnih vsebin in ciljev, metod poučevanja, standardov znanja, preverjanja in ocenjevanja znanja ter prilagodljivosti in individualizaciji. Poseben

poudarek je na preučevanju, kako različni pristopi vplivajo na doseganje geografskih standardov znanja in razvoj kompetenc, kot so kritično mišljenje, trajnostna zavest in sposobnost razumevanja kompleksnih prostorskih pojavov.

Poleg tega je namen raziskave tudi primerjati stari in prenovljeni učni načrt za geografijo v javni osnovni šoli, da bi ugotovili, katere spremembe so bile uvedene v opredelitvi predmeta, pedagoškem pristopu, geografskih učnih vsebinah in ciljih, metodah poučevanja, standardov znanja, preverjanja in ocenjevanja znanja ter prilagodljivosti in individualizaciji ter kako te spremembe vplivajo na sodobno poučevanje geografije.

Cilj raziskovalne naloge bo tako primerjava vsebine geografskih učnih načrtov v javni osnovni šoli in alternativnih zasebnih osnovnih šolah (Lila, montessori in waldorfska šola) na podlagi kriterijev analize ter poiskati podobnosti in razlike med učnimi načrti ter posledično ugotoviti prednosti in slabosti posamezne osnovne šole z vidika pouka geografije.

Dodatni cilj raziskave je analizirati in primerjati stari in novi učni načrt za geografijo v javni osnovni šoli ter ugotoviti, kako naj bi se pouk geografije v prihodnje spremenil glede na vsebine, cilje, kompetence in didaktične pristope.

Cilji so tudi:

- ugotoviti, katere didaktične pripomočke, metode in oblike dela ter literaturo uporabljajo učitelji posamezne osnovne šole pri pouku geografije;
- ugotoviti načine ocenjevanja učenčevega znanja v posamezni osnovni šoli pri pouku geografije;
- ugotoviti, kakšne so prednosti in slabosti posamezne osnovne šole z vidika starša učenca, ki posamezno šolo obiskuje, s posebnim poudarkom na pouku geografije;
- ugotoviti, ali starš učenca pozna, kako poteka pouk geografije v posamezni osnovni šoli;
- analizirati starševo vrednotenje znanja geografije njegovega otroka;
- analizirati učenčevo vrednotenje geografije in uporabe pridobljenega znanja v vsakdanjem življenju.

1.3 Raziskovalna vprašanja in predpostavke

Na podlagi namena in ciljev raziskovalne naloge smo oblikovali raziskovalna vprašanja:

- Kakšne so glavne razlike med učnimi načrti geografije v javni osnovni šoli in v alternativnih zasebnih osnovnih šolah (Lila, montessori in waldorfska šola)?
- Kako se učni načrti geografije razlikujejo glede na pedagoški pristop, učne vsebine, učne cilje, metode poučevanja ter načine preverjanja in ocenjevanja znanja?
- V kolikšni meri posamezni učni načrti omogočajo individualizacijo pouka, medpredmetno povezovanje in izkustveno učenje pri predmetu geografija?

- Kakšne so razlike v standardih znanja in minimalnih standardih znanja geografije med javno osnovno šolo in alternativnimi zasebnimi osnovnimi šolami?
- Kakšne so glavne spremembe med starim in prenovljenim učnim načrtom za geografijo v javni osnovni šoli?
- Kako naj bi prenovljeni učni načrt vplival na sodobno poučevanje geografije in razvoj geografskih kompetenc učencev?
- Kako učitelji, učenci in starši vrednotijo pouk geografije v javni osnovni šoli in v alternativnih zasebnih osnovnih šolah?
- Katere metode poučevanja, didaktične pripomočke in oblike dela učitelji uporabljajo pri pouku geografije v različnih osnovnih šolah?
- Kako učitelji, starši in učenci ocenjujejo pouk geografije v javni osnovni šoli in v alternativnih zasebnih osnovnih šolah ter kakšne razlike zaznavajo v pristopih poučevanja, zanimivosti predmeta in uporabnosti znanja v vsakdanjem življenju?

Raziskovalne predpostavke so:

P1: Učni načrti geografije v javni osnovni šoli in v alternativnih zasebnih osnovnih šolah (Lila, montessori in waldorfska šola) se razlikujejo zlasti v strukturiranosti učnih vsebin in pedagoškem pristopu.

P2: Učni načrti geografije v alternativnih zasebnih osnovnih šolah dajejo večji poudarek izkustvenemu učenju, ustvarjalnosti in celostnemu razvoju učenca. V javni osnovni šoli pa gre bolj za sistematično pridobivanje znanja in za jasno opredeljene učne cilje.

P3: Alternativne zasebne osnovne šole v večji meri omogočajo individualizacijo pouka, medpredmetno povezovanje in izkustveno učenje kot javne osnovne šole.

P4: Standardi znanja in minimalni standardi znanja geografije so v javni osnovni šoli in v alternativnih zasebnih osnovnih šolah enako jasno opredeljeni in strukturirani.

P5: Prenovljeni učni načrt za geografijo v javni osnovni šoli uvaja več poudarka na sodobnih geografskih temah ter razvoju kompetenc učencev kot stari učni načrt.

P6: Prenovljeni učni načrt vpliva na modernejše poučevanje geografije, saj spodbuja uporabo aktivnih učnih metod, kritičnega mišljenja in razvoj geografskih kompetenc učencev.

P7: Učitelji, učenci in starši v alternativnih šolah pogosteje poudarjajo zanimivost pouka in večjo vključenost učencev.

P8: Učitelji v alternativnih zasebnih osnovnih šolah pogosteje uporabljajo aktivne metode poučevanja (projektno delo, raziskovalne naloge ...) kot učitelji v javnih osnovnih šolah.

P9: Učenci, starši in učitelji v javnih in alternativnih osnovnih šolah pouk geografije ocenjujejo kot enako zanimiv in enako povezan z vsakdanjim življenjem.

1.4 Raziskovalna metoda

Raziskovalna vprašanja bomo preverili na podlagi analize teoretičnih dejstev in na podlagi praktičnega raziskovanja. Teoretični del raziskave bo temeljil na deskriptivni in komparativni metodi ter metodi analize. V empiričnem delu raziskave bomo uporabili deskriptivno in kavzalno-eksperimentalno metodo empiričnega pedagoškega raziskovanja.

Metodološko bomo uporabili primerjalno analizo veljavnih učnih načrtov za javne in alternativne osnovne šole (Lila, montessori in waldorfska šola). Učni načrti bodo preučeni na osnovi izbranih kriterijev: opredelitev predmeta, pedagoški pristop, geografske učne vsebine, učni cilji, metode poučevanja, standardi znanja, preverjanje in ocenjevanje znanja ter prilagodljivost in individualizacija. Nato bodo ti vidiki primerjani med šolami glede na njihovo zastopanost (visoka, srednja, nizka), kar bo omogočilo jasno primerjavo razlik in podobnosti ter prednosti in slabosti med šolami.

Primerjalno analizo bomo uporabili tudi za primerjavo starega in novega učnega načrta geografije, prav tako na osnovi izbranih kriterijev: opredelitev predmeta, pedagoški pristop, geografske učne vsebine, učni cilji, metode poučevanja, standardi znanja, preverjanje in ocenjevanje znanja ter prilagodljivost in individualizacija.

Uporabljena bo tudi raziskovalna tehnika ter intervjuvanje učiteljev, staršev in učencev javne in alternativnih osnovnih šol (Lila, montessori in waldorfska šola). Rezultati bodo obdelani in predstavljeni v skladu z načeli deskriptivne statistike.

1.5 Izvirni prispevek k praksi in teoriji

Ugotovitve raziskovalne naloge bodo prispevale k boljšemu razumevanju prednosti in slabosti različnih učnih pristopov k poučevanju geografije z vidika posameznih pedagoških načel (pedagoškega koncepta javne šole, waldorfske pedagogike, montessori pedagogike, pedagoškega načela vzgoje za življenje) in ponudile vpogled v možnosti za izboljšanje pouka geografije.

Raziskava bo prispevala tudi k boljšemu razumevanju razlik v organizaciji pouka, metodah poučevanja, uporabi didaktičnih pripomočkov ter načinih ocenjevanja znanja med javno osnovno šolo in alternativnimi zasebnimi osnovnimi šolami. Na ta način lahko rezultati raziskave služijo kot podlaga za razmislek o nadaljnjem razvoju in izboljšavah poučevanja geografije ter o prenosu dobrih praks med različnimi pedagoškimi pristopi.

Pomemben izvirni prispevek raziskave predstavlja tudi primerjalna analiza starega in prenovljenega učnega načrta za geografijo v javni osnovni šoli. Rezultati primerjalne analize lahko v praksi služijo kot podpora učiteljem geografije pri razumevanju sprememb v učnem načrtu, pri načrtovanju pouka ter pri izbiri ustreznih metod in oblik dela. Na teoretični ravni pa raziskava prispeva k širšemu razmisleku o razvoju kurikula geografije in o vlogi geografskega izobraževanja pri razvijanju prostorskega razmišljanja, trajnostne zavesti ter kritičnega razumevanja sveta.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Osnovnošolsko izobraževanje v Sloveniji

Osnovnošolsko izobraževanje v Sloveniji traja devet let. Razdeljeno je na tri vzgojno-izobraževalna obdobja. Otroke vpisujejo v osnovno šolo pri starosti 6 let. Izobraževanje je obvezno do 15. leta starosti. Starši lahko izbirajo med javno in zasebno šolo ali šolanjem doma (Zakon o osnovni šoli (ZOsn), 2006, čl. 5).

Javna osnovna šola ima status pravne osebe. Ustanovljena je lahko kot javni vzgojno-izobraževalni zavod ali pa deluje kot organizacijska enota takega zavoda ali drugega javnopravnega subjekta (3. odstavek 7. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, v nadaljevanju ZOFVI). Po zakonu je vzgojno-izobraževalni zavod ustanova, katere primarna dejavnost je izvajanje javno veljavnih izobraževalnih programov (8. člen ZOFVI) (Miklič, 2010, str. 25).

Zasebno šolstvo je v Sloveniji regulirano od leta 1996. ZOFVI je pri tem upošteval strokovna izhodišča iz Bele knjige o vzgoji in izobraževanju, osnovni koncept pa je ostal. Zakon vsebuje ključne določbe, ki omogočajo ustanavljanje zasebnih šol in urejajo njihov pravni odnos z državo. Po 7. členu ZOFVI se lahko zasebna šola ustanovi kot vzgojno-izobraževalni zavod, kot gospodarska družba ali kot organizacijska enota zavoda, družbe ali druge pravne osebe. Zakon tako zagotavlja svobodno ustanavljanje zasebnih šol (Miklič, 2010, str. 31–32).

Poznamo zasebne šole, ki niso v javni šolski mreži, in tiste, ki so pridobile koncesije in so vpisane v register javne šolske mreže. V šolskem letu 2024/2025 je v evidenci vzgojno-izobraževalnih zavodov in vzgojno-izobraževalnih programov vpisanih 456 javnih in zasebnih osnovnih šol. Sedem je zasebnih osnovnih šol, ki izvajajo javno veljavni izobraževalni program. To so Waldorfska šola Ljubljana, z organizacijskimi enotami Waldorfski vrtec in šola Dolenjska, Waldorfski vrtec in šola Gorenjska, Waldorfski vrtec in šola Pomurje, Waldorfski vrtec in šola Primorska in Waldorfski vrtec in šola Savinja. Poleg tega sta tu Zasebni vzgojno-izobraževalni zavod Waldorfska šola Maribor in Svobodna šola Kurešček, vse te izvajajo program Waldorfske devetletne osnovne šole. Montessori inštitut, Zavod za pomoč staršem pri razvoju otrok in Zavod Antona Martina Slomška Maribor, Osnovna šola Montessori izvajata program zasebne osnovne šole Montessori. Inštitut za celostno vzgojo in izobraževanje otrok LILA pa izvaja program Lila šola po posebnih pedagoških načelih Vzgoja za življenje. Osnovna šola Alojzija Šuštarja Ljubljana izvaja program enakovrednega izobrazbenega standarda javnega programa (Evidenca zavodov in programov, b. l.; Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, b. l.).

Splošni cilji javne osnovne šole so navedeni v 2. členu Zakona o osnovni šoli. Kot je razvidno iz programov zasebnih osnovnih šol, tudi te sledijo tem splošnim ciljem (tabela 1). Vendar jih nadgrajujejo po svojih pedagoških načelih, na primer v duhu waldorfske pedagogike, montessori pedagogike ali po načelih Vzgoje za življenje pri Lila šoli.

Tabela 1: Učni cilji javne, waldorfske, montessori in Lila osnovne šole

	Cilji javne osnovne šole	Cilji waldorfske osnovne šole	Cilji Lila osnovne šole	Cilji montessori osnovne šole
POKRIVANJE CILJEV JAVNE IN WALDORFSKE OSNOVNE ŠOLE	zagotavljanje kakovostne splošne izobrazbe vsemu prebivalstvu;	zagotavljanje splošne izobrazbe;		
	spodbujanje skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega, moralnega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika z upoštevanjem razvojnih zakonitosti;	spodbujanje skladnega razvoja posameznika na telesni, duševni in duhovni ravni;	spodbujanje skladnega spoznavnega, čustvenega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika;	
	omogočanje osebnostnega razvoja učenca v skladu z njegovimi sposobnostmi in interesi, vključno z razvojem njegove pozitivne samopodobe;	omogočanje skladnega osebnostnega razvoja, ki bo ustrezalo otrokovim sposobnostim in otroku lastnim zakonitostim razvoja;	omogočanje osebnostnega razvoja učencev v skladu z njihovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja;	krepitev samozavesti in pozitivne samopodobe;
	vzgajanje in izobraževanje za trajnostni razvoj in za dejavno vključevanje v demokratično družbo, kar vključuje globlje poznavanje in odgovoren odnos do sebe, svojega zdravja, do drugih ljudi, svoje in drugih kultur, naravnega in družbenega okolja, prihodnjih generacij;	oblikovanje in spodbujanje zdravega načina življenja ter aktivnega, odgovornega odnosa do sebe, soljudi, narave in prostora;	oblikovanje in spodbujanje zdravega načina življenja in odgovornega odnosa do naravnega okolja;	vzgajanje za spoštljivemu odnosu do okolja;

	razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti, vedenja o zgodovini Slovencev, naši kulturni in naravni dediščini ter spodbujanje državljanske odgovornosti;	razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti in vedenja o zgodovini Slovenije, njenih državnih simbolih in njeni kulturi;	razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti in vedenja o zgodovini Slovenije in njeni kulturi;	oblikovanje pozitivnega odnosa do domovine;
	vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije;	vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo tako iz evropske tradicije kot iz zakladnice svetovne kulturne in duhovne dediščine;	vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije;	
POKRIVANJE CILJEV JAVNE IN WALDORFSKE OSNOVNE ŠOLE	vzgajanje za spoštovanje in sodelovanje, za sprejemanje drugačnosti in medsebojno strpnost, za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin;	vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin in s tem razvijanje sposobnosti za življenje v socialno usmerjeni demokratični družbi;	vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin in s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi;	vzgajanje za pozitivne interakcije z vrstniki in učenje timskega dela;
	razvijanje pismenosti ter sposobnosti za razumevanje in sporočanje v slovenskem jeziku, na območjih, ki so opredeljena kot narodnostno mešana, pa tudi v italijanskem in madžarskem jeziku;	razvijanje pismenosti ter sposobnosti za razumevanje, sporočanje in izražanje v slovenskem jeziku oziroma v maternem jeziku;	razvijanje pismenosti ter sposobnosti za razumevanje, sporočanje in izražanje v slovenskem jeziku;	
	razvijanje sposobnosti sporazumevanja v tujih jezikih;	seznanjanje z drugimi kulturami, učenje tujih jezikov in vzpostavljanje živega stika s predstavniki drugih držav;	seznanjanje z drugimi kulturami in učenje tujih jezikov;	

	razvijanje zavedanja kompleksnosti in soodvisnosti pojavov ter kritične moči presojanja;	starosti primerno razvijanje kritične moči razsojanja in čustvene inteligence;		
	doseganje mednarodno primerljivih standardov znanja, - pridobivanje zmožnosti za nadaljnjo izobraževalno in poklicno pot s poudarkom na usposobljenosti za vseživljenjsko učenje;	pridobivanje zmožnosti za nadaljnjo izobraževalno in poklicno pot s poudarkom na usposobljenosti za vseživljenjsko učenje;	doseganje mednarodno primerljivih standardov znanja in pridobivanje znanj za nadaljevanje šolanja;	
	razvijanje nadarjenosti in usposabljanje za doživljanje umetniških del in za umetniško izražanje;	razvijanje nadarjenosti in usposabljanja za razumevanje in doživljanje umetniških del ter za izražanje na različnih umetniških področjih;	razvijanje nadarjenosti in usposabljanje za doživljanje umetniških del in za umetniško izražanje;	
	razvijanje podjetnosti kot osebnostne naravnosti v učinkovito akcijo, inovativnosti in ustvarjalnosti učenca;	spodbujanje lastne ustvarjalnosti in inovativnosti;	razvijanje samoiniciativnosti ter osredotočenosti pri dejavnostih, povezanih z realizacijo različnih pobud in idej (tako pri posamezniku kot v skupini);	vzgajanje za samostojno izbiranje nalog in vsebin, ki so mu v izziv, ter lastnemu reševanju problemov;
OSTALI CILJI	razvijanje pismenosti in razgledanosti na besedilnem, naravoslovno-tehničnem, matematičnem, informacijskem, družboslovnem in umetnostnem področju (Zakon o osnovni šoli (ZOsn), 2006, čl. 2).			

	spodbujanje razvoja k socialni zrelosti posameznika;		
	spodbujanje zavesti o integriteti posameznika;	spodbujanje zavesti o integriteti posameznika;	
	pridobivanje splošnih in uporabnih znanj, ki omogočajo samostojno, učinkovito sožitje z družbenim in naravnim okoljem;	pridobivanje splošnih in uporabnih znanj, ki omogočajo samostojno, učinkovito in ustvarjalno soočanje z družbenim in naravnim okoljem in razvijanje kritične moči razsojanja;	
	razvijanje in ohranjanje lastne kulturne tradicije in spoštovanje kulturnih tradicij drugih narodov in narodnosti;	razvijanje in ohranjanje lastne kulturne tradicije (Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016, str. 6).	
	seznanjanje s temelji pravne države;		
	prepoznavanje otrokovih ustvarjalnih sposobnosti in talentov ter spodbujanje njihovega celostnega razvoja;		
	prepoznavanje in odpravljanje otrokovih razvojnih šibkosti;		
	spodbujanje in učenje zdravih oblik komuniciranja ter obvladovanje tehnik komuniciranja v konfliktnih situacijah (komunikacijski trening in druge socialne veščine);		

OSTALI CILJI		seznanitev s pomenom in vplivom medijev (radio, TV, časopis, internet, ...);		
		razvijanje celostne ekologije skozi sožitje človeka in narave (npr. voda, hrana, odnosi do narave, način razmišljanja, ...);		
		razvijanje ročnih spretnosti v luči uravnoveženega razvoja (roke, srce, glava);		
		razvijanje celostne zavesti o gibanju v času in prostoru (evritmija, igre, ...);		
		razvijanje zdravorazumskega mišljenja;		
		razvijanje sposobnosti za soočanje in reševanje problemov ter seznanjanje z oblikami pomoči, ki obstajajo v družbi;		vzgajanje za vajo v samokontroli (fizični in verbalni);
		spodbujanje in razvijanje zaupanja v lastne sposobnosti (Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003, str. 2–4).		
				vzgajanje za vedno daljšo sposobnost koncentracije;
				urjenje v spretnosti (samo)organizacije;

				vzgajanje za dobro načrtovanje in uporabo časa;
				vzgajanje za prevzemanje odgovornosti;
				vzgajanje za upoštevanje usmeritev, napotkov in navodil s strani odraslih;
OSTALI CILJI				seznaniti učencev s krščansko vero, njeno tradicijo in njenimi vrednotami ter jih naučiti spoštovati drugače misleče;
				vkjučiti razsežnosti slovenske in evropske verske in kulturne tradicije v zavest lastne identitete (Program osnovne šole montessori, 2017, str. 7).

2.1.1 Javna OŠ

Osnovne šole delujejo po nacionalnem kurikulumu. Ta določa obvezne in izbirne vsebine ter standarde znanja. Javna osnovna šola temelji na pedagoškem konceptu, ki izhaja iz skupnih, splošno sprejetih in pravno veljavnih okvirov, vrednot in norm države. Gre za vključujoč in nepristranski pristop. Ne favorizira nobene skupine in ne izključuje nikogar (Kovač Šebart, 2009).

Načela javne osnovne šole so opredeljena v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju (2011). Med drugim zajemajo:

- zagotavljanje splošne izobrazbe (znanje, ki traja);
- spodbujanje celostnega razvoja otroka;
- enake možnosti za optimalen razvoj vsakega posameznika;
- takojšnja pomoč učencem, ko nastopijo težave;
- sodelovanje strokovnih delavcev šole s starši;
- razvijanje komunikacijskih sposobnosti učencev;
- povezovanje šole z okoljem;
- oblikovanje odgovornega odnosa do ljudi in narave;
- širjenje nacionalne kulture in spodbujanje medkulturnosti;
- krepitev identitete ter vključevanje v dediščinske skupnosti.

Ta načela so srčika poslanstva javne osnovne šole. Njen namen je zagotoviti kakovostno splošno izobrazbo in razvijati sposobnosti za vseživljenjsko učenje. Šola skozi svoje dejavnosti spodbuja uravnotežen telesni, gibalni, spoznavni, socialni in čustveni razvoj otrok. Proces vzgoje in izobraževanja je organiziran tako, da omogoča optimalen razvoj vseh učencev, tudi tistih s posebnimi potrebami, in tistih, ki so nadarjeni. Potrebna je takojšnja pomoč ob težavah. Sodelovanje strokovnih delavcev s starši je nujno. Za uspešno delovanje v družbi so potrebne komunikacijske sposobnosti. Šola svojo ponudbo obogati s sodelovanjem z različnimi institucijami, na primer gledališči, muzeji in galerijami, in z ljudmi iz okolja, kot so umetniki, znanstveniki in športniki. Ima tudi partnerske povezave z drugimi vzgojno-izobraževalnimi institucijami, na primer z vrtci in srednjimi šolami. Ker šola združuje učence različnih narodnosti, socialno-kulturnih okolij, etničnih skupin in veroizpovedi, mora vzgojno-izobraževalno delo temeljiti na spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Cilj je omogočiti optimalen razvoj vseh otrok. Poleg izobraževanja o zgodovini in kulturi Slovenije šola spodbuja medkulturnost in prispeva k spoštovanju kulturnega pluralizma. Igra tudi vlogo pri razvijanju zavesti o osebni, nacionalni in kulturni identiteti ter pri umeščanju posameznika v njegovo okolje (Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju, 2011).

2.1.2 Waldorfska OŠ

V Sloveniji smo leta 1992 dobili prvo zasebno šolo, waldorfsko. Waldorfska osnovna šola temelji na antropozofiji. Utemeljitelj tega gibanja je Rudolf Steiner. Bil je avstrijski naravoslovec in filozof. Na podlagi antropozofije je razvil svoje poglede na otrokovo odraščanje. Iz tega sta nastala predmetnik in učni načrt. Namen je bil omogočiti celosten razvoj otroka, da postane samostojen, dejaven in odgovoren človek (Serajnik – Sraka, 1994).

V waldorfski pedagogiki gre učenje od izkušnje k razumevanju. Najprej doživetje. Vdih. Potem čustva. Srce. Na koncu razumska obdelava. Glava. Posebno mesto ima tudi ritem dneva in noči. Snov se prvi dan predstavi. Naslednji dan o njej potekajo pogovori. Tretji dan jo učenci oblikujejo v končno podobo. Med spanjem se vtisi poglobijo in utrdijo v notranjih plasteh človeka (Bukovšek, 2010).

Vsak človek gre skozi štiri razvojne faze. Vsaka traja sedem let. Te faze vodijo skozi razvoj fizičnega, eteričnega in astralnega telesa ter zavestnega jaza. Nato naj bi sledile še tri faze razvoja kozmičnega duha.

V prvi fazi gre za posnemanje vzorov. Vključeni so vsi čuti. V drugi fazi se razvijajo moralne navade in pridobivajo spretnosti. Učenje na pamet ima pri tem vlogo. Tretja faza prinaša notranja avtonomna doživetja. Samozavedanje, občutek svobode in lastna volja. V četrti fazi se razvijata individualnost in avtonomna moralna zavest (Jug, 2006).

Učitelji v waldorfski šoli morajo imeti visokošolsko izobrazbo in dodatna strokovna znanja. Ta so potrebna za poučevanje po načelih waldorfske pedagogike in za posamezne predmete (Program waldorfske osnovne šole). V središču njihovega izobraževanja je poglobljen študij antropozofske pedagogike. Vključuje didaktiko in metodiko. Vključuje tudi prilagajanje pouka značilnostim učencev, posebne terapevtske naloge ter vzgojo volje in značaja. Poleg tega se razvija domišljija in mišljenje ter oblikujejo moralne vrednote. Učitelji se usposabljujejo tudi v umetniških dejavnostih (Serajnik – Sraka, 1994).

Pri waldorfski pedagogiki vsak razred vodi en razrednik. Ta spremlja učence vseh devet let in jih uči čim več predmetov.

2.1.3 Montessori OŠ

Maria Montessori je svoj kurikulum natančno oblikovala do dvanajstega leta starosti otrok. Za kasnejše obdobje je pustila le osnovne smernice. Nadaljnji razvoj kurikulumu za adolescenco je prevzel njen sin Mario Montessori. Danes to delo razvija in dopolnjuje David Kahn. Velja za enega vodilnih pedagogov Montessori za mladostniško obdobje (Lillard, 2005).

Montessori pedagogiko zaznamuje okolje, kjer otroci različnih starosti delajo skupaj v heterogenih oddelkih. Velik del temelji na svobodni izbiri. Otroci sami odločajo, s čim se bodo ukvarjali. Odločajo tudi, koliko časa bodo delali in s kom ter kako se bodo lotili nalog. Čeprav je svoboda v montessori programih omejena z določenimi pravili in strukturami, raziskave kažejo, da kombinacija svobode in izbire v urejenem učnem okolju pozitivno vpliva na psihološki in učni razvoj otrok. Metoda spodbuja sodelovanje med otroki. Ni tradicionalnega ocenjevanja

ali testiranja. Učitelji so mentorji. Usmerjajo posameznike ali majhne skupine. Ne le pri učnih vsebinah, tudi pri socialnih veščinah. Maria Montessori je poudarjala zgodnje izkušnje za otrokov razvoj. Verjela je, da majhni otroci spontano vsrkavajo svet okoli sebe. To je poimenovala "srkajoči um". Proces poteka neselektivno in naravno. Model šole je zasnovan kot majhen raziskovalni laboratorij. Otroci so raziskovalci, ne le pasivni prejemniki informacij pri frontalnem pouku. Otroci sami izvajajo projekte in raziskujejo teme. Znanje pridobivajo v interakciji z vrstniki. Učne ure se imenujejo predstavitve, podobne so akademskim srečanjem raziskovalcev. Udeleženci si izmenjujejo znanje in tehnike. Otroci svoje ugotovitve delijo z drugimi. Včasih jih predstavijo pred razredom, včasih pred učenci celotne šole. Včasih to zapišejo. V tem okolju je otrok motiviran raziskovalec. Uči se skozi lastno radovednost in delo, ni le pasiven prejemnik informacij, kot v tradicionalno strukturiranem izobraževalnem sistemu (Lillard, 2005).

Učitelji v montessori šolah imajo praviloma visokošolsko izobrazbo in dodatna specializirana znanja za poučevanje določenega področja. Če nosilec predmeta ni strokovnjak na tem področju, mora ta znanja pridobiti (Program Montessori osnovne šole, 2017).

2.1.4 Lila OŠ

Zasebna osnovna šola Lila deluje po načelih Vzgoje za življenje (ang. Education for Life). Je članica Mednarodnega združenja šol, ki sledijo tem načelom. Pristop povezuje nereligiozni, duhovni in moralni razvoj z učnimi vsebinami (Walters, 1986). Program je namenjen celotni vzgojno-izobraževalni poti učenca. Vključena so tudi izobraževanja za učitelje (Program "Lila – osnovna", 2016).

Osnovna načela izhajajo iz vzhodne filozofije celostnega razvoja človeka. Gre za spodbujanje spoznavne, socialne rasti, čustvene in osebnostne rasti, duhovne rasti in rasti telesa. Koncept Vzgoje za življenje je Donald Walters predstavil leta 1986 v knjigi Education for Life. Temeljna načela delovanja šole Lila so širjenje učenčevega zavedanja (ang. specific gravity), spodbujanje osebnega in duhovnega razvoja, orodja zrelosti (ang. tools of maturity) in učenje v toku (ang. flow learning) (Program "Lila – osnovna", 2016, str. 11).

Walters (1986) opisuje širjenje učenčevega zavedanja kot postopno razvijanje sposobnosti razumevanja, da ima vsak človek svojo subjektivno realnost. Pomembno je tudi, da posameznik lahko vzpostavi ustrezen odnos do realnosti drugih (Program "Lila – osnovna", 2016, str. 12). Vsakdo svet dojema po svoje. Na dojetje vplivajo okoliščine rojstva in odraščanja. Socialno zrel človek razume in spoštuje tuje subjektivne realnosti. To ne pomeni, da jih prevzame ali jim podredi svoje mnenje (Program "Lila – osnovna", 2016).

V praksi to pomeni sprejemanje in dopuščanje različnosti. Hkrati pa tudi sposobnost razlikovanja med tistim, kar sodi k univerzalnim družbenim normam in vrednotam, in tistim, kar se od njih razlikuje. Razumevanje subjektivnih realnosti se pri učencih razvija postopoma in je vezano na njihov kognitivni razvoj (Program "Lila – osnovna", 2016).

To razumevanje sovpada s teorijo socialne kognicije in teorijo kognitivnega razvoja (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004, v Program "Lila – osnovna", 2016). Nitai Deranja (2004) in Susan Usha Dermond (2007) uporabljata prispodobno lijaka. Na začetku človek vidi le svojo perspektivo, dno lijaka. Sčasoma se razumevanje širi in zajema tudi poglede drugih ljudi, skupin, družb in kultur (Program "Lila – osnovna", 2016).

Po načelih Vzgoje za življenje sta osebni in duhovni razvoj povezana. Nista ločeni področji. Glavni cilj osebnega razvoja je spoznati in udeležiti lastne potenciale, talente, interese, sposobnosti, veščine, čustva in želje. To se dogaja ves čas. To je trajen proces (Program "Lila – osnovna", 2016, str. 15).

Cilji duhovnega razvoja niso vezani na kakšno posebno religijo. Poudarek je na dvigu zavedanja o sebi, naravi in življenju ter na notranjem razvoju. Walters (1986) opisuje telo, čustva, um in voljo kot "orodja zrelosti". Ta orodja posamezniku omogočajo delovanje in komunikacijo z okoljem. Pomembno jih je uravnoteženo razvijati. Ljudje imajo lahko naravno bolj izrazito katero od teh orodij (Program "Lila – osnovna", 2016, str. 16).

Razvoj štirih orodij zrelosti (Program "Lila – osnovna", 2016):

- Telo – razvijanje sposobnosti obvladovanja lastnega telesa, zaznavanja njegovih potreb in skrbi zanj.
- Čustva – zavedanje in razumevanje lastnih čustev, uravnavanje in ustrezno izražanje ter prepoznavanje čustev pri drugih.
- Volja – sposobnost postavljanja ciljev, njihovo uresničevanje in načrtno razvijanje notranje discipline.
- Um – poleg usvajanja znanja pri predmetih gre tudi za razvoj spoznavnih kompetenc in procesnih znanj, povezanih z učenjem.

Eden ključnih konceptov Vzgoje za življenje je učenje v toku. Joseph Cornell ga je razvil leta 1989. Načelo vključuje štiri korake za boljše učenje. (1) Vzpostavitev navdušujoče klime. Spodbujanje radovednosti in odprtosti. (2) Usmeritev pozornosti. Osredotočanje na bistvo snovi. (3) Neposredna izkušnja s snovjo. Aktivno učenje preko izkustvene metode. (4) Delitev znanja in doživetij. Izmenjava izkušenj, čustev in spoznanj s sošolci (Program "Lila – osnovna", 2016, str. 19–20).

Ker se učenje v toku lažje izvaja v daljših obdobjih, pouk po teh načelih ne omejuje trajanja učnih enot na klasičnih 45 minut (Program "Lila – osnovna", 2016, str. 20).

2.2 Geografija kot učni premet

Geografija je eden izmed temeljnih učnih predmetov. Učencem daje celovito sliko sveta in kako ta deluje. Ukvarja se z razumevanjem prostorskih razsežnosti naravnih in družbenih pojavov. In, kot navajajo avtorji, »ugotavlja razširjenost, vplive in medsebojno soodvisnost tistih

naravnih in družbenih pojavov, ki oblikujejo Zemljino površje kot celoto ali njegove dele« (Bobovnik in sod., 2023, str. 8).

Ena izmed glavnih prednosti predmeta je, da učence spodbuja k razumevanju povezav med ljudmi in okoljem. Tako razvijajo prostorsko pismenost. Naučijo se brati zemljevide in analizirati geografske podatke. Z orodji, kot so geografski informacijski sistemi (GIS), rešujejo kompleksne prostorske probleme. Razmišljajo globalno in lokalno hkrati.

Kot poudarjata Resnik Planinc in Ilc Klun (2024, str. 11) geografija »učencem pomaga razviti ne samo zavedanje o medsebojni povezanosti globalnih vprašanj in izzivov, vključno s podnebnimi spremembami, izčrpavanjem okoljskih virov in migracijami, ter razumevanje sveta okoli njih in njihovega mesta v njem, temveč tudi sposobnost kritičnega in ustvarjalnega razmišljanja o kompleksnih geografskih vprašanjih«. To jim pomaga oblikovati lastna stališča in iskati rešitve za izzive, s katerimi se srečuje sodobna družba. Prav tako spodbuja odgovorno ravnanje z okoljem ter razvija spoštovanje do kulturne in naravne raznolikosti sveta.

Geografska vzgoja ni le teorija. Učence pripravlja na aktivno in informirano državljanstvo. S preučevanjem geografije se razvijajo veščine, kot so kritično mišljenje, analiza podatkov, reševanje problemov in sposobnost razumevanja globalnih vzorcev. Poznavanje geografije pride prav ne le pri šolskem delu, ampak tudi pri osebni rasti. Omogoča boljše razumevanje sveta in lažje odločanje v življenju.

2.2.1 Pomen geografije kot učnega predmeta

Pomen geografije kot učnega predmeta izhaja iz bistva te vede. To je »razumevanje interakcij med ljudmi in pokrajino, vključno z vplivom človekovih dejavnosti na prostor oz. na okolje ter učinki okoljskih sprememb na človeško družbo« (Resnik Planinc in Ilc Klun, 2024, str. 11). Geografsko izobraževanje zajema različne stvari:

- učenje vsebin fizične, družbene in regionalne geografije;
- razumevanje prostora in prostorskih odnosov ter učenje o geografskih značilnostih in procesih in njihovem vplivu na okolje, družbo in gospodarstvo;
- branje, uporaba in interpretacija zemljevidov in geografskih orodij, na primer geografski informacijski sistemi (GIS). Analiza podatkov, razumevanje prostorskih vzorcev in reševanje geografskih problemov;
- izobraževanje za trajnostni razvoj. Gre za razumevanje odnosov med družbo, okoljem in gospodarstvom in iskanje trajnostnih rešitev za izzive, kot so podnebne spremembe, onesnaževanje, upravljanje naravnih virov in socialna pravičnost;
- interdisciplinarni pristop. Povezave z zgodovino, ekonomijo, sociologijo, antropologijo, naravoslovnimi in okoljskimi znanostmi in drugimi. To uči celostno razmišljanje in razumevanje kompleksnosti sveta;
- globalno razumevanje povezav med regijami, državami, kulturami in političnimi sistemi;

- geografske raziskave in terensko delo. Učenci raziskujejo naravne in družbene pojave v svojem okolju. Terenske ekskurzije dajejo prakso, na primer merjenje vremena, analiza tal ali kartiranje pokrajine;
- uporaba digitalne tehnologije, kot so GIS, za analizo velikih količin podatkov in načrtovanje urbanega razvoja;
- znanje, ki se uporablja v vsakdanjem življenju. Ljudje si pomagajo z zemljevidi in GPS za načrtovanje poti, z vremensko napovedjo za prilagajanje dnevnim aktivnostim in z znanjem o podnebnih spremembah pri sprejemanju trajnostnih odločitev. Geografija tudi pojasnjuje gospodarske procese, na primer globalno trgovino, vpliv geografskih značilnosti na razvoj držav in gospodarske neenakosti med regijami.

Geografija v šoli torej uči, kako ravnati z okoljem, razumeti globalne izzive in uporabljati tehnologijo za boljšo prihodnost. Znanje geografije pomaga postati bolj ozaveščen in odgovoren svetovni državljan. To pride prav v času hitrih sprememb in globalizacije.

2.2.2 Učni predmet geografija v predmetnikih javne in zasebnih šol

Geografija je del predmetnika v vseh šolah (tabela 2). V javni šoli se začne v 6. razredu. Pred tem so vsebine vključene v spoznavanje okolja in družbe. Enak predmetnik uporablja Osnovna šola Alojzija Šuštarja Ljubljana. Ta ima enak program kot javne šole. Edina razlika je 0,5 ure v tedenskem številu ur v 9. razredu. Avtorji navajajo, da je »po en kulturni, športni in naravoslovni dan namenjen geografski ekskurziji in terenskemu raziskovanju« (Program katoliške osnovne šole v Zavodu sv. Stanislava – posodobljen program, 2016, str. 9).

V programu Waldorfske devetletne osnovne šole (v nadaljevanju waldorfska šola) se geografija pojavi že v 4. razredu. Približno ena ura tedensko. Ta obremenitev se nadaljuje tudi v višjih razredih. Pred tem so vsebine v predmetu spoznavanje okolja. Pri zasebni osnovni šoli montessori (v nadaljevanju montessori šola) je geografija prisotna skozi vse razrede in je enakomerno razporejena. Poudarek je na kontinuiranem učenju od zgodnjih let. V Lila šoli, po načelih Vzgoje za življenje (v nadaljevanju Lila šola), so geografske vsebine vključene v predmet družba in okolje. Ta predmet postaja intenzivnejši v višjih razredih. »Pri pouku družbe in okolja je v 6., 7., 8. in 9. razredu približno enak obseg ur posvečen vsebinam geografije in zgodovine, vsaj petina ur se izvaja medmodularno oziroma medpredmetno« (Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016, str. 46). V nižjih razredih je geografija del spoznavanja okolja.

Tabela 2: Predmetnik predmetov z geografskimi vsebinami

		1. r.	2. r.	3. r.	4. r.	5. r.	6. r.	7. r.	8. r.	9. r.	
javna OŠ	spoznavanje okolja	3	3	3							
	družba				2	3					
	geografija						1	2	1,5	2	
OŠ Alojzija Šuštarja	spoznavanje okolja	3	3	3							
	družba				2	3					
	geografija						1	2	1,5	1,5	
waldorfska OŠ	spoznavanje okolja	2,4	2,4	2,4							
	geografija				0,9	1,2	1,2	1	1	1,1	
montessori OŠ	geografija	1	1	1	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	
Lila OŠ	spoznavanje okolja	3	2	3							
	družba in okolje	družba				2	2				
		geografija, zgodovina, državljan sveta (samo 7. razred)						2	4	4	4

Vir: Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003; Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016; Program osnovne šole montessori, 2017, Predmetnik vzgojno-izobraževalnega programa osnovne šole, 2024.

3 EMPIRIČNI DEL

Primerjalna analiza veljavnih učnih načrtov za javne in alternativne osnovne šole (Lila, montessori in waldorfska šola) bo opravljena na osnovi izbranih kriterijev: opredelitev predmeta, pedagoški pristop, geografske učne vsebine, učni cilji, metode poučevanja, standardi znanja, preverjanje in ocenjevanje znanja ter prilagodljivost in individualizacija. Vidiki bodo primerjani med šolami glede na njihovo zastopanost (visoka, srednja, nizka), kar bo omogočilo jasno primerjavo razlik in podobnosti ter prednosti in slabosti med šolami.

3.1 Primerjalna analiza učnih načrtov za predmet geografija

3.1.1 Opredelitev predmeta

Iz tabele 3 je razvidno, da vse šole poudarjajo pomen geografije kot predmeta, ki omogoča celostno razumevanje okolja in povezanost naravnih ter družbenih procesov. Spodbuja tudi razvoj ekološke zavesti, trajnostni razvoj in odgovornost. V javnih šolah je opredelitev predmeta bolj usmerjena v sistematično pridobivanje geografskega znanja, a manj poudarja interdisciplinarnost in umetniški pristop. Waldorfska šola pa premalo vključuje uporabo sodobnih tehnologij in digitalnih orodij za geografske analize.

Tabela 3: Primerjava opredelitve predmeta geografije

Vidiki	Javna šola	Lila šola	Montessori šola	Waldorfska šola
poudarek na celostnem razumevanju okolja	visoka	visoka	visoka	visoka
trajnostni razvoj in odgovornost	visoka	srednja	visoka	visoka
povezovanje naravnih in družbenih procesov	visoka	srednja	visoka	visoka
medpredmetno povezovanje	srednja	visoka	visoka	visoka
poudarek na nacionalni identiteti in domovini	visoka	srednja	srednja	srednja
umetniški in pripovedni pristop	nizka	srednja	visoka	visoka
individualizacija učnega procesa	nizka	visoka	visoka	srednja
uporaba sodobnih metod in tehnologij	visoka	srednja	srednja	nizka

Vir: Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003; Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija, 2011; Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016; Program osnovne šole montessori, 2017.

3.1.2 Pedagoški pristop

Iz primerjave pedagoških pristopov pri predmetu geografija razberemo, da vse šole spodbujajo kritično mišljenje in razumevanje kompleksnih geografskih vprašanj. To prispeva k razvoju prostorskih in analitičnih kompetenc ter k večji pozornosti na trajnost. Analiza kaže, da pri Lila šoli noben pedagoški pristop ni slabo zastopan. V nasprotju pa je pedagoški pristop v javnih

šolah premalo prilagodljiv, z manj poudarka na individualizaciji in samo-izobraževanju ter raziskovalno naravnem učenju. Zelo slabo sta prisotna umetniški in pripovedni pristop, ki pa močno izstopata v waldorfski in montessori šoli. Je pa njihov pedagoški pristop manj usmerjen v problemsko in analitično razmišljanje ter kvantitativno obravnavo geografskih podatkov (tabela 4).

Tabela 4: Primerjava pedagoških pristopov za predmet geografija

področje	Javna šola	Lila šola	Montessori šola	Waldorfska šola
standardizacija	visoka	srednja	nizka	nizka
strukturiranost	visoka	srednja	nizka	nizka
fokus na faktografiji	visok	srednji	nizek	nizek
kritično mišljenje	srednji	visok	visok	visok
analitične veščine	visoke	srednje	srednje	srednje
holističen pristop / celostno izobraževanje	nizek	visok	visok	visok
umetniški pristop	nizek	srednji	visok	visok
pripovedni pristop	nizek	srednji	visok	visok
poudarek na razvoju občutenja	nizek	visok	visok	visok
medpredmetno povezovanje	srednje	visoko	visoko	visoko
individualizirano učenje	srednje	visoko	visoko	visoko
povezava z realnim svetom	srednja	visoka	visoka	visoka
izkustveno učenje	srednje	visoko	visoko	visoko
samo-izobraževanje	nizko	srednje	visoko	srednje
kreativno mišljenje	srednje	visoko	visoko	visoko
odzivnost na sodobne globalne izzive	srednja	visoka	visoka	visoka
prilagodljivost	nizka	visoka	visoka	visoka
teoretično učenje	visoko	srednje	nizko	nizko
izkustveno učenje	srednje	visoko	visoko	visoko
razvoj vrednot (narava, trajnost)	srednje	visoko	visoko	visoko

Vir: Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003; Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija, 2011; Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016; Program osnovne šole montessori, 2017.

3.1.3 Geografske učne vsebine in tematike

Analiza zastopanosti geografskih učnih vsebin in tematik v tabeli 5 pokaže, da pri vseh šolah prevladujejo teme, kot so trajnostni razvoj in naravni procesi. Velik poudarek je tudi na podnebnih spremembah in odnosih med človekom in okoljem. Te vsebine izpostavljajo aktualne globalne in lokalne izzive. Zajeta so tudi temeljna znanja o obči geografiji ter fizična in družbena geografska znanja. Regionalna geografija sveta poudarja naravnogeografske in družbenogeografske pojave ter procese na posameznih kontinentih. Velik poudarek je namenjen geografiji Slovenije v vseh obravnavanih šolah. V javnih šolah so učne vsebine manj prilagodljive. Tudi manj vključujejo snov, ki bi spodbujala čustveno ali umetniško dožemanje

geografskih tem. Montessori in waldorfska šola pa nima tako jasno razdeljenih vsebin in dajo manj poudarka dejstvom.

Tabela 5: Primerjava geografskih učnih vsebin in tematik

učne vsebine	Javna šola	Lila šola	Montessori šola	Waldorfska šola
usmerjenost učnih vsebin	visoka	visoka	visoka	visoka
sistematičnost učnih vsebin	visoka	srednja	srednja	srednja
jasna vsebinska razdeljenost	visoka	srednja	nizka	nizka
prilagodljivost učnih vsebin	nizka	visoka	visoka	visoka
tematsko povezane učne vsebine z drugimi učnimi področji	srednje	visoko	visoko	visoko
poudarek na dejstvih	visok	srednji	nizek	nizek
širok spekter geografskih tematik	visok	srednji	visok	visok
kulturna in ekološka zavest	srednja	visoka	visoka	visoka
povezava z vsakdanjim življenjem	srednja	visoka	visoka	visoka
obča geografija	prisotna	prisotna	prisotna	prisotna
fizična geografija	prisotna	prisotna	prisotna	prisotna
družbena geografija	prisotna	prisotna	prisotna	prisotna
regionalna geografija sveta	prisotna	prisotna	prisotna	prisotna
geografija Slovenije	prisotna	prisotna	prisotna	prisotna

Vir: Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003; Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija, 2011; Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016; Program osnovne šole montessori, 2017.

3.1.4 Splošni in operativni cilji

Iz tabele 6 lahko vidimo, da skupni učni cilji vključujejo razvoj odgovornega odnosa do okolja, spodbujanje občutka pripadnosti skupnosti in razumevanje medsebojnih povezav v svetu. Učni cilji javnih šol ne vključujejo zadostnega poudarka na kreativnem izražanju in svobodi v učenju. Waldorfska šola ima nizko zastopane učne cilje pridobivanja objektivnega znanja.

Tabela 6: Primerjava splošnih in operativnih ciljev geografije

učni cilji	Javna šola	Lila šola	Montessori šola	Waldorfska šola
pridobivanje objektivnega znanja	visoka	srednja	srednja	nizka
razvoj analitičnih veščin	visoka	srednja	visoka	srednja
zavedanje o globalnih izzivih	srednja	visoka	visoka	visoka
državljska odgovornost	srednja	visoka	visoka	visoka
celostni razvoj učenca	srednja	visoka	visoka	visoka
znanstvenost	visoka	srednja	srednja	nizka
objektivnost	visoka	srednja	srednja	nizka
odgovornost	srednja	visoka	visoka	visoka
spoštovanje narave	srednja	visoka	visoka	visoka
trajnost	srednja	visoka	visoka	visoka
kreativnost	srednja	visoka	visoka	visoka
osebna odgovornost	srednja	visoka	visoka	visoka
samostojnost	srednja	visoka	visoka	srednja
svoboda v učenju	nizka	visoka	visoka	srednja
duhovna dimenzija (povezava narave in človeka)	nizka	srednja	visoka	visoka
kritično mišljenje	srednja	visoka	visoka	visoka
socialna inteligenca	srednja	visoka	visoka	visoka
aktivna vloga učencev v skupnosti	srednja	visoka	visoka	visoka

Vir: Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003; Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija, 2011; Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016; Program osnovne šole montessori, 2017.

3.1.5 Standardi znanja

Standardi znanja v vseh šolah vključujejo osnovno geografsko znanje, analizo podatkov in razvoj prostorskega razumevanja (tabela 7).

V javni šoli izstopajo kartografska pismenost, analitične sposobnosti in trajnostni razvoj s strukturiranim pristopom. Učenci se učijo geografskih veščin skozi uporabo zemljevidov in statističnih podatkov. Manjši poudarek je na ustvarjalnem izražanju in medpredmetnem povezovanju.

V Lila šoli so močno zastopani standardi za trajnostni razvoj, raziskovalne metode in medpredmetno povezovanje. Velik poudarek je na socialni odgovornosti in razumevanju globalnih izzivov. Ekološka zavest je vpeta v vsakdanje aktivnosti.

V montessori šoli je močan poudarek na praktičnih raziskovalnih metodah, ekološki zavesti in analitičnih veščinah. Trajnostni razvoj in ekološka zavest sta ključni temi. Manjša je vloga informacijske tehnologije.

V waldorfski šoli povežejo geografijo z umetniškim in interdisciplinarnim pristopom. Poudarek je na trajnostnem razvoju, socialni odgovornosti in ustvarjalnem izražanju. Prisotna je nižja zastopanost uporabe informacijske tehnologije in analitičnih metod.

Tabela 7: Primerjava standardov znanja geografije

standardi znanja	Javna šola	Lila šola	Montessori šola	Waldorfska šola
kartografska pismenost	visoka	srednja	srednja	srednja
analitične veščine	visoka	srednja	visoka	srednja
trajnostni razvoj	visoka	visoka	visoka	visoka
ekološka zavest	srednja	visoka	visoka	visoka
poznavanje naravnih procesov	visoka	srednja	visoka	srednja
razumevanje globalnih izzivov	srednja	visoka	visoka	visoka
praktične raziskovalne metode	srednja	visoka	visoka	visoka
uporaba informacijske tehnologije	visoka	srednja	srednja	nizka
medpredmetno povezovanje	srednja	visoka	visoka	visoka
ljubezen do domovine in naravne dediščine	srednja	srednja	srednja	visoka
socialna odgovornost	srednja	visoka	visoka	visoka
ustvarjalno izražanje	nizka	visoka	srednja	visoka

Vir: Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003; Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija, 2011; Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016; Program osnovne šole montessori, 2017.

3.1.5.1 Minimalni standardi znanja

V raziskavi smo preverjali tudi, kako so minimalni standardi znanja zastopani v posameznih učnih načrtih (tabela 8). V javni šoli so minimalni standardi usmerjeni v osnovno razumevanje geografije in pojmov ter v kartografsko pismenost. Velik poudarek je tudi na analizo okoljskih vprašanj. Manj poudarka pa je na ekološki zavesti in povezavi z vsakdanjim življenjem.

V Lila šoli je močno poudarjena ekološka zavest in razumevanje lokalnih ter globalnih pojavov skozi praktične projekte. Velik del je tudi usmerjen v trajnostno naravnost in družbeno odgovornost. Manj pa se ukvarjajo z analizo zemljevidov in orientacijo.

Minimalni standardi v montessori šoli temeljijo na samostojnem raziskovanju in eksperimentiranju ter na trajnostnem razvoju. Veliko poudarka je na povezavi z vsakdanjim življenjem. Manj pozornosti je namenjeno orientaciji in analizi podatkov.

V waldorfski šoli so standardi tesno povezani z interdisciplinarnim pristopom, kjer se geografija povezuje z umetnostjo in zgodovino. Močan poudarek je na spoštovanju naravne in kulturne dediščine in na trajnostnem razvoju ter raziskovalnih metodah. Nižje zastopana je osnovna orientacija v prostoru in analiza zemljevidov.

Tabela 8: Primerjava minimalnih standardov znanja geografije

minimalni standardi znanja	Javna šola	Lila šola	Montessori šola	Waldorfska šola
razumevanje osnovnih geografskih pojmov	visoka	srednja	srednja	nizka
orientacija v prostoru	visoka	srednja	srednja	nizka
razumevanje naravnih procesov	visoka	srednja	visoka	srednja
analiza podatkov in zemljevidov	visoka	srednja	srednja	nizka
trajnostni razvoj	srednja	visoka	visoka	visoka
spoštovanje naravne in kulturne dediščine	srednja	visoka	srednja	visoka
osnove ekološke zavesti	srednja	visoka	visoka	visoka
uporaba raziskovalnih metod	srednja	srednja	visoka	visoka
razumevanje globalnih izzivov	nizka	visoka	srednja	visoka
povezovanje z vsakdanjim življenjem	srednja	visoka	visoka	srednja

Vir: Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003; Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija, 2011; Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016; Program osnovne šole montessori, 2017.

3.1.6 Metode poučevanja

Na osnovi primerjave geografskih metod poučevanja (tabela 9) je razvidno, da so pri vseh šolah visoko zastopane izkustvene metode, kot so terensko delo, praktične dejavnosti in projektno učenje, ki spodbujajo sodelovanje in raziskovanje. Javne šole premalo vključujejo participatorne metode, kot so refleksija, samoocenjevanje in raziskovalno delo. Alternativne šole pa premalo uporabljajo sodobne tehnologije in digitalna orodja, kot so GIS in interaktivni zemljevidi. Montessori in waldorfska šola se le v zelo omejenem obsegu poslužujeta tradicionalnih metod poučevanja, kot so predavanja, branje učbenikov in uporaba delovnih zvezkov itd.

Tabela 9: Primerjava geografskih metod poučevanja

učne metode	Javna šola	Lila šola	Montessori šola	Waldorfska šola
tradicionalne metode (predavanja, branje učbenikov, uporaba zemljevidov, reševanje nalog in pisanje poročil)	visoka	srednja	nizka	nizka
frontalno poučevanje	visoka	srednja	nizka	srednja
uporaba didaktičnih pripomočkov	srednja	visoka	visoka	visoka
terensko delo	srednja	visoka	visoka	visoka
pripovedovanje zgodb	nizka	srednja	visoka	visoka
umetniški pristop	nizka	srednja	visoka	visoka
interdisciplinarni pristop	srednja	visoka	visoka	visoka
opazovanje	srednja	visoka	visoka	visoka
svet ritmov in ponovitev	nizka	srednja	srednja	visoka
samo-usmerjeno učenje	srednja	visoka	visoka	srednja
praktično delo	srednja	visoka	visoka	visoka
senzorično učenje	nizka	visoka	visoka	visoka
učiteljevo vodstvo kot mentorstvo	srednja	visoka	visoka	visoka
projektno učenje	srednja	visoka	visoka	visoka
izkustveno učenje	srednja	visoka	visoka	visoka
prilagodljivost in individualizacija	srednja	visoka	visoka	visoka
trajnostno in okoljsko usmerjeno učenje	srednja	visoka	visoka	visoka
konkretne izkušnje in materiali	srednja	visoko	visoko	visoko
uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije	visoko	srednja	srednja	nizka

Vir: Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003; Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija, 2011; Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016; Program osnovne šole montessori, 2017.

3.1.7 Prilagodljivost in individualizacija

Alternativne šole dajejo veliko prostora za prilagodljivost in individualizacijo. Javne šole pa ponujajo le osnovno raven prilagoditev (tabela 10). V javnih šolah imajo učenci manj možnosti za individualno učenje. Prilagodljivost se večinoma kaže pri načinu poučevanja in diferenciranih nalogah, individualizacija pa na osnovni ravni. Diferenciacija nalog je najpogostejša pri otrocih s posebnimi potrebami ali pri skupinskih projektih.

Waldorfska šola pogosto prilagodi učni načrt posameznikovim potrebam in razvojni stopnji učencev. Učitelj je mentor in vodnik z večjo svobodo pri odločanju, kako in kdaj uvajati določene geografske teme.

Montessori šola je zelo prilagodljiva in omogoča individualizirano učenje. Učni načrt je bolj prilagodljiv glede na otrokovo rast in interese. Učenec sam določa tempo, učitelj pa ga spremlja in usmerja. Tako lahko vsak raziskuje geografske teme, ki ga zanimajo, na način, ki mu ustreza.

Lila šola ponuja večjo prilagodljivost in individualizacijo. Učenci raziskujejo po svojih interesih in v svojem tempu. To podpira celosten razvoj. Učitelj deluje kot mentor in spodbujevalec, ki vodi učence skozi proces in upošteva njihove interese in potrebe.

Tabela 10: Primerjava prilagodljivosti in individualizacije

Vidik	Javna šola	Lila šola	Montessori šola	Waldorfska šola
prilagoditev učnega načrta	srednja	visoka	visoka	visoka
individualizacija učnih metod	nizka	visoka	visoka	srednja
upoštevanje interesov učencev	srednja	visoka	visoka	visoka
prilagoditev glede na sposobnosti	srednja	visoka	visoka	srednja
diferenciacija nalog	srednja	srednja	visoka	srednja
tempo učenja	nizka	srednja	visoka	srednja
prilagoditev glede na razvojne potrebe	srednja	visoka	visoka	visoka
vloga učitelja	učitelj kot vodja	mentor in spodbujevalec	mentor in opazovalec	mentor in vodnik

Vir: Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003; Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija, 2011; Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016; Program osnovne šole montessori, 2017.

3.1.8 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Analiza načinov preverjanja in ocenjevanja znanja kaže, da se le-ta med šolami močno razlikujeta (tabela 11). Javna šola uporablja formalne metode, kot so pisni in ustni preizkusi. Praktične naloge in projektno delo so vključeni, vendar manj. Ocenjevanje je kvantitativno in temelji na jasnih merilih, enakih za vse učence. Cilj je doseganje minimalnih in višjih standardov.

Lila, montessori in waldorfska šola dajejo prednost alternativnim načinom preverjanja in ocenjevanja znanja. V waldorfski šoli je preverjanje in ocenjevanje bolj kvalitativno. Fokus je na razvoju učencev skozi celoten proces učenja. Ocenjevanje temelji na praktičnem delu ter umetniškem in refleksivnem izrazu. Ni klasičnih ocen; v ospredju so opazovanje, projekti in individualni napredek. Poudarek je na opisnem ocenjevanju, kjer učitelji podajajo poglobljene povratne informacije o napredku učencev.

V montessori šoli je preverjanje in ocenjevanje tudi bolj kvalitativno. Usmerjeno je v opazovanje otrokovega napredka z osredotočenostjo na proces in otrokovo raziskovanje. Učitelji spremljajo učenčev razvoj in napredek v učenju brez formalnih ocen. Namesto tega dajejo opisne povratne informacije, preko opazovanj in refleksij. V ospredju je tudi refleksija učencev med dejavnostmi. Glavni poudarek je na praktičnih nalogah in projektih.

Preverjanje in ocenjevanje v Lila šolah je bolj kvalitativno in opisno. Velik poudarek je na refleksiji, projektih in praktičnih nalogah, ker sledijo napredku učencev, razvoju njihovih sposobnosti in osebni rasti. Učenci aktivno sodelujejo pri samoocenjevanju in medvrstniškem

ocenjevanju. Namesto klasičnih ocen uporabljajo povratne informacije, prilagojene posamezniku.

Tabela 11: Primerjava preverjanja in ocenjevanja znanja pri geografiji

način preverjanja/ocenjevanja	Javna šola	Lila šola	Montessori šola	Waldorfska šola
formalno ocenjevanje z ocenami	visoka	nizka	nizka	nizka
pisni preizkusi	visoka	nizka	nizka	nizka
ustno preverjanje in ocenjevanje	visoka	srednja	nizka	nizka
refleksija učencev	nizka	visoka	visoka	visoka
opazovanje učencev med dejavnostmi	srednja	visoka	visoka	visoka
projektno delo	srednja	visoka	visoka	visoka
skupinsko delo in sodelovanje	srednja	visoka	srednja	visoka
praktične naloge	srednja	visoka	visoka	visoka
umetniško izražanje	nizka	srednja	nizka	visoka
samoocenjevanje učencev	nizka	visoka	visoka	srednja
medvrstniško ocenjevanje	nizka	visoka	srednja	srednja
poročila in predstavitve	srednja	visoka	visoka	srednja

Vir: Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole, 2003; Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija, 2011; Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program, 2016; Program osnovne šole montessori, 2017.

3.1.9 Sinteza primerjave

Na podlagi analize smo prepoznani naslednje skupne značilnosti, ki so visoko zastopane:

- Vse šole poudarjajo pomen geografije kot predmeta, ki omogoča celostno razumevanje okolja, medsebojno povezanost naravnih in družbenih procesov ter razvoj ekološke zavesti.
- V vseh šolah se spodbuja kritično mišljenje in razumevanje kompleksnih geografskih vprašanj, kar prispeva k razvoju prostorske, analitične in trajnostne veščine učencev.
- Pogoste teme so trajnostni razvoj, naravni procesi, podnebne spremembe in odnosi med človekom in okoljem. Te vsebine naslavljajo tako globalne kot lokalne izzive.
- Skupni cilji vključujejo razvoj odgovornega odnosa do okolja, spodbujanje občutka pripadnosti skupnosti in razumevanje medsebojnih povezav v svetu.
- Pri vseh šolah so visoko zastopane izkustvene metode, kot so terensko delo, praktične dejavnosti in projektno učenje, ki spodbujajo sodelovanje in raziskovanje.
- Standardi znanja vključujejo pridobivanje osnovnega geografskega znanja, analizo podatkov in razvoj prostorskega razumevanja.

- Vse šole uporabljajo različne načine preverjanja znanja, poleg tradicionalnih metod tudi projektne naloge, refleksijo in predstavitve.
- Učni procesi pogosto vključujejo elemente individualizacije, da lahko učenci raziskujejo teme po svojih interesih.

Analiza je pokazala precejšnje razlike v ciljih in metodah poučevanja, pa tudi v vsebinah, ki odražajo različne pedagoške filozofije in pristope. Javna osnovna šola se večinoma drži strukturiranega in sistematičnega učenja z jasno določenimi standardi znanja. Alternativne šole pa dajejo večji poudarek na celosten pristop, individualizacijo in učno izkušnjo. V javnih šolah je geografija zasnovana kot predmet, ki naj učence usmeri k pridobivanju specifičnega geografskega znanja skozi klasične metode, kot so predavanja in uporaba učbenikov. Tak način nudi temeljna znanja o naravnih procesih, družbenih pojavih in trajnostnem razvoju, vendar manj spodbuja kreativno in kritično mišljenje. Po drugi strani alternativne šole uporabljajo individualizirane pristope, kjer učni cilji vključujejo celostno razumevanje sveta, spodbujanje čustvenega doživanja in razvoj vrednot. Recimo, waldorfska šola poudarja umetniški in pripovedni način učenja geografije. To omogoča učencem, da razumejo svet skozi zgodbe in izkušnje.

Javne šole se pri preverjanju in ocenjevanju znanja večinoma opirajo na standardizirane metode. Pogosto so to pisni preizkusi. To zagotavlja enotnost in omogoča primerljivost rezultatov med učenci, vendar manj spodbujajo kreativnost in individualno izražanje. Po drugi strani alternativne šole dajejo večji poudarek refleksiji in projektnemu delu ter opazovanju. Na primer, v Lila šolah je geografija pogosto poučevana interdisciplinarno. Učencem to pomaga razumeti povezave med geografijo in drugimi predmeti. Montessori šola spodbuja učence, da sami določajo svoj tempo učenja, kar krepi njihovo samostojnost in raziskovalno naravnost.

Trajnostni razvoj je skupna tema v učnih načrtih vseh obravnavanih šol, vendar se načini njegove obravnave razlikujejo. V javnih šolah je pristop bolj strukturiran in trajnostni razvoj se predstavlja skozi sistematično učenje o naravnih procesih in družbenih vplivih. Alternativne šole, kot je waldorfska, pa naglašujejo praktično izkustveno učenje. Učenci razvijajo ekološko zavest prek umetniških projektov in neposredne povezave z naravo.

V javnih šolah je učitelj predvsem prenašalec znanja. Poudarek je na podajanju vsebine in doseganju standardiziranih ciljev. V alternativnih šolah pa je vloga učitelja bolj mentorska in prilagodljiva. Na primer, waldorfski učitelji delujejo kot vodniki, ki učence usmerjajo skozi umetniško izražanje in pripovedovanje zgodb, s čimer spodbujajo njihovo kreativnost in čustveno doživljanje. Montessori učitelji pa omogočajo individualno raziskovanje in učenje s konkretnimi materiali, kar krepi samostojnost in raziskovalno naravnost učencev.

Za celostno izboljšanje poučevanja geografije v javni, montessori, Lila in waldorfski šoli je ključnega pomena, da se prepoznajo specifična področja, kjer je zastopanost posameznih elementov nizka, in da se za ta področja predlagajo ustrezne izboljšave.

V javne šolah bi bilo smiselno uvesti bolj fleksibilne učne pristope, ki omogočajo prilagoditev posameznim učencem. Potrebno bi bilo vključiti več inovativnih in participatornih metod, kot so projektno delo, refleksija in interdisciplinarne dejavnosti, ki spodbujajo kreativno in kritično

mišljenje. Poleg tega bi lahko okrepili umetniški pristop k poučevanju geografije, na primer s povezovanjem geografskih vsebin z umetnostjo in kreativnimi projekti.

V montessori šoli bi bilo smotrno okrepiti rabo digitalnih orodij in tehnologij, kot so geografski informacijski sistemi (GIS) in digitalni zemljevidi. Tako bi učenci pridobili sodobne prostorske analitične kompetence. Čeprav montessori šola izstopa po izkustvenem učenju in individualiziranem pristopu, bi bilo smiselno več pozornosti nameniti razvoju analitičnih veščin in uporabi kvantitativnih podatkov, kar bi bolje povežalo njihovo izobraževanje z realnimi izzivi v sodobnem svetu.

Lila šole bi morale okrepiti vsebine, povezane z osnovno kartografsko pismenostjo, in razviti sistematičen pristop k analizi geografskih podatkov, kar bi učencem omogočilo boljše razumevanje prostorskih konceptov. Poleg tega bi bilo koristno vpeljati strukturiran pristop k določenim temam, kar bi zagotovilo boljše ravnovesje med fleksibilnostjo in sistematičnostjo. Smiselno bi bilo tudi poglobiti sodelovanje med predmeti, da bi okrepili interdisciplinarno povezovanje geografije z naravoslovnimi in družboslovnimi vedami.

Waldorfska šola bi morala več pozornosti nameniti uporabi sodobne tehnologije, zlasti digitalnih orodij za prostorsko analizo, kot so GIS. To bi omogočilo boljše povezovanje umetniškega pristopa z modernimi analitičnimi metodami in dalo več možnosti za delo z dejstvi. Poleg tega bi bilo smiselno povečati poudarek na globalnih izzivih, kot so podnebne spremembe in trajnostni razvoj, da bi okrepili razumevanje svetovnih procesov.

Vse šole bi morale okrepiti globalno dimenzijo geografskih vsebin, da bi učence boljše pripravile na soočanje z izzivi sodobnega sveta, kot so podnebne spremembe, trajnostni razvoj in prostorske neenakosti. Interdisciplinarni projekti, ki povezujejo geografijo z zgodovino, naravoslovjem, umetnostjo in drugimi področji, bi lahko dodatno obogatili izobraževalni proces.

3.2 Primerjalna analiza starih učnih načrtov za predmet geografija z novim

Zavod RS za šolstvo je leta 2025 z zaključkom sklenil obsežno prenovu učnih načrtov za vrtec, osnovno šolo, gimnazijo ter poklicno in strokovno izobraževanje. Zadnja večja posodobitev učnih načrtov v Sloveniji je namreč potekala med letoma 2007 in 2011. Zaradi sprememb v družbi, tehnologiji in znanosti se je pokazala potreba po novi prenovi, zato je bila leta 2021 imenovana ekspertna skupina za pripravo izhodišč za prenovu učnih načrtov. Namen prenove je bil posodobiti učne vsebine, jih prilagoditi sodobnim družbenim izzivom ter izboljšati kakovost poučevanja in učenja. Cilji načrtovane prenove učnih načrtov so sledili sledečim izhodiščem (Izhodišča za prenovu učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji, 2022, str. 2):

- »- učne načrte horizontalno in vertikalno povezati oz. uskladiti ter jih aktualizirati;
- učne načrte strukturno in terminološko poenotiti;
- prilagoditi obseg ciljev v učnih načrtih številu ur predmeta v predmetniku;
- ustrezno opredeliti cilje in standarde znanja ter povezave med njimi;

- v učne načrte predmetov umestiti skupne cilje programov osnovne šole in gimnazij;
- posodobiti in razširiti didaktična priporočila ter priporočila za preverjanje in ocenjevanje znanja«.

Pomembno izhodišče prenove je tudi spoznanje, da mora šola učence pripraviti na življenje v kompleksnem, globaliziranem in digitalnem svetu ter jih usposobiti za kritično razmišljanje, odgovorno ravnanje z okoljem in vseživljenjsko učenje (Izhodišča za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji, 2022).

Geografija je pri tem eden izmed predmetov, pri katerem so spremembe posebej pomembne, saj učencem pomaga razumeti prostor, naravne procese ter družbene pojave v svetu. Cilj predmeta je razvijanje sposobnosti razmišljanja o prostoru ter odgovornega ravnanja v njem (Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija, 2025).

Kot navaja dokument Načrt uvajanja prenovljenega kurikulumu za predšolsko vzgojo, prenovljenih učnih načrtov v programih osnovne šole in gimnazijskih programih ter katalogov znanj splošnoizobraževalnih predmetov v programih poklicnega in strokovnega izobraževanja (2025) se bo prenovljene učne načrte predmetov obveznega dela izobraževalnega programa osnovne šole pričelo uvajati v šolskem letu 2026/27. Med te spada tudi predmet geografije, za katerega je predvidena sledeča časovnica uvajanja prenovljenega učnega načrta:

- 1. leto uvajanja, šolsko leto 2026/27: za 6. razred;
- 2. leto uvajanja, šolsko leto 2027/28: za 7. razred;
- 3. leto uvajanja, šolsko leto 2028/29: za 8. razred in
- 4. leto uvajanja, šolsko leto 2029/30: za 9. razred.

Primerjalna analiza starega in novega učnega načrta geografije bo tudi opravljena na osnovi izbranih kriterijev: opredelitev predmeta, pedagoški pristop, geografske učne vsebine, učni cilji, metode poučevanja, standardi znanja, preverjanje in ocenjevanje znanja ter prilagodljivost in individualizacija. Pri vsakem izbranem kriteriju bodo izpostavljena enaka področja kot pri primerjalni analizi veljavnih učnih načrtov za javne in alternativne osnovne šole (Lila, montessori in waldorfska šola).

3.2.1 Opredelitev predmeta

Nov učni načrt za geografijo (2025) kaže, da je opredelitev predmeta vsebinsko nadgrajena v primerjavi s starim načrtom in dodatno poudarja sodobne družbene, okoljske in pedagoške vidike geografskega izobraževanja:

- Poudarek na celostnem razumevanju okolja: novi učni načrt ohranja temeljno razumevanje geografije kot vede, ki celostno proučuje naravne in družbene sestavine pokrajine ter njihove medsebojne povezave. Namen je, da učenci lažje razumejo kompleksnost prostora in procesov v njem.

- Trajnostni razvoj in odgovornost: vloga geografije pri oblikovanju odgovornega odnosa do prostora in okolja je bolj izpostavljena. Učenci naj razvijajo zavedanje o vplivu človekovega delovanja na okolje in o trajnostnem ravnanju.
- Povezovanje naravnih in družbenih procesov: novi učni načrt spodbuja razumevanje součinkovanja naravnih in družbenih sestavin pokrajine ter analizo njihovih medsebojnih vplivov. Tak pristop omogoča širši pogled na geografske pojave in procese.
- Medpredmetno povezovanje: geografija je opredeljena kot interdisciplinarno področje, ki pri obravnavi kompleksnih prostorskih vprašanj povezuje znanja različnih znanstvenih in učnih področij ter spodbuja sodelovanje med predmeti.
- Poudarek na nacionalni identiteti in domovini: novi učni načrt spodbuja razvijanje pozitivnega odnosa do Slovenije, njene naravne in kulturne dediščine ter razumevanje njene vloge v evropskem in globalnem prostoru.
- Umetniški in pripovedni pristop: v opredelitvi predmeta ta vidik ni posebej izpostavljen, vendar učni načrt spodbuja uporabo različnih didaktičnih pristopov in ustvarjalnih oblik učenja, ki lahko vključujejo tudi interpretativne in predstavitvene načine obravnave geografskih vsebin.
- Individualizacija učnega procesa: pri novem učnem načrtu je poudarek na prilagajanju učnih metod zmožnostim učencev in na uporabi oblik aktivnega učenja, ki spodbujajo samostojno raziskovanje in aktivno sodelovanje učencev.
- Uporaba sodobnih metod in tehnologij: novost je večji poudarek na digitalnih tehnologijah, kot so geografski informacijski sistemi (GIS), digitalni zemljevidi in drugi sodobni viri podatkov. Ti namreč omogočajo poglobljeno analizo prostorskih pojavov.

3.2.2 Pedagoški pristop

Novi učni načrt geografije (2025) prinaša postopni premik od bolj tradicionalno zasnovanega poučevanja k sodobnejšemu. Pedagoški pristop je bolj kompetenčno usmerjen, saj poudarja aktivno vlogo učenca, povezovanje znanja in razumevanje sodobnih družbenih ter okoljskih izzivov:

- Standardizacija: jasno opredeljeni cilji, standardi znanja in učni rezultati. To zagotavlja primerljivost in sistematičnost poučevanja geografije.
- Strukturiranost: učne vsebine so še vedno organizirane v tematske sklope, vendar so ti zasnovani bolj problemsko in procesno usmerjeno.
- Fokus na faktografiji: poudarek na faktografskem znanju se zmanjšuje. Osnovna geografska dejstva ostajajo pomembna, a predvsem kot podlaga za razumevanje pojavov, procesov in relacij v prostoru.
- Kritično mišljenje: večje spodbujanje razvijanja kritičnega mišljenja pri interpretaciji geografskih podatkov, zemljevidov in družbeno-okoljskih problemov.

- Analitične veščine: izrazitejši poudarek je na analizi prostorskih procesov, interpretaciji podatkov in uporabi geografskih metod za razumevanje pojavov in procesov v prostoru.
- Holističen pristop / celostno izobraževanje: geografija je predstavljena kot predmet za celostno razumevanje prostora, tako naravnih kot družbenih vidikov.
- Umetniški pristop: ni posebej izpostavljen.
- Pripovedni pristop: novi učni načrt dopušča interpretativne in opisne pristope pri predstavitvi pokrajin in prostorskih procesov.
- Poudarek na razvoju občutenja: večji poudarek je na razvijanju občutka za prostor in oblikovanju odgovornega odnosa do okolja.
- Medpredmetno povezovanje: močno je poudarjeno povezovanje geografije z drugimi predmetnimi področji, zlasti z naravoslovjem, družboslovjem in okoljskimi vsebinami.
- Individualizirano učenje: spodbuja se prilagajanje učnih metod in oblik posameznim učencem.
- Povezava z realnim svetom: poučevanje geografije je usmerjeno v razumevanje aktualnih prostorskih in družbenih izzivov.
- Izkustveno učenje: večji poudarek je na terenskem delu, opazovanju, raziskovanju skozi praktične dejavnosti pri učenju geografije.
- Samo-izobraževanje: novi učni načrt spodbuja samostojno raziskovanje, uporabo različnih virov informacij in razvoj učnih strategij za samostojno pridobivanje znanja.
- Kreativno mišljenje: učenci so izraziteje spodbujeni k oblikovanju lastnih razlag, idej in rešitev za prostorske probleme.
- Odzivnost na sodobne globalne izzive: pomemben poudarek je na obravnavi aktualnih tem, kot so podnebne spremembe, globalizacija, migracije in trajnostni razvoj.
- Prilagodljivost: novi učni načrt omogoča večjo didaktično fleksibilnost pri izbiri učnih metod, oblik, pristopov itd.
- Teoretično učenje: teoretično znanje ostaja pomembna osnova za razumevanje geografskih pojavov in procesov, vendar je bolj povezano z uporabo znanja v praksi.
- Izkustveno učenje: poudarjena je vloga neposrednega opazovanja prostora, terenskega dela in raziskovalnega pristopa pri razvoju geografskega znanja.
- Razvoj vrednot (narava, trajnost): novi učni načrt močno poudarja oblikovanje vrednot, povezanih z varovanjem okolja, trajnostnim razvojem in odgovornim ravnanjem v prostoru.

3.2.3 Geografske učne vsebine in tematike

Primerjava učnega načrta za geografijo (2025) s prejšnjim učnim načrtom pokaže, da novi dokument ohranja temeljno strukturo geografskih vsebin. Hkrati prinaša več poudarka na povezovanju vsebin, aktualnosti tematik in uporabnosti znanja v sodobnem svetu:

- Usmerjenost učnih vsebin: učne vsebine so zasnovane tako, da poleg temeljnega geografskega znanja spodbujajo razumevanje prostorskih procesov ter aktualnih družbenih in okoljskih vprašanj.
- Sistematičnost učnih vsebin: vsebine so še vedno organizirane sistematično in postopno. To omogoča logično nadgrajevanje znanja skozi različne stopnje izobraževanja.
- Jasna vsebinska razdeljenost: učni načrt ohranja jasno delitev na tematske sklope, kar zagotavlja didaktično pregledno organizacijo učnega procesa.
- Prilagodljivost učnih vsebin: novi učni načrt omogoča večjo fleksibilnost pri obravnavi posameznih tem. Učitelji lahko prilagajajo vsebine lokalnemu okolju, interesom učencev in aktualnim dogodkom.
- Tematsko povezane učne vsebine z drugimi učnimi področji: več pozornosti je na povezovanju geografskih vsebin z drugimi predmetnimi področji, zlasti z naravoslovjem, družboslovjem in okoljskimi tematikami.
- Poudarek na dejstvih: faktografsko znanje ostaja pomembna osnova geografskega poučevanja, vendar se vse bolj uporablja kot izhodišče za razumevanje geografskih pojavov in procesov.
- Širok spekter geografskih tematik: učni načrt še vedno pokriva veliko različnih geografskih tem. Vključene so tudi sodobne globalne teme, na primer trajnostni razvoj, podnebne spremembe in globalizacija.
- Kulturna in ekološka zavest: večji poudarek je na razvijanju občutka za varovanje naravne in kulturne dediščine ter odgovoren odnos do okolja.
- Povezava z vsakdanjim življenjem: učni načrt spodbuja obravnavo geografskih vsebin v povezavi z vsakdanjimi življenjskimi izkušnjami učencev in aktualnimi družbenimi vprašanji.
- Obča geografija: temeljni pojmi in zakonitosti geografije ostajajo pomemben del učnih vsebin in so osnova za razumevanje drugih geografskih področij.
- Fizična geografija: vsebine fizične geografije še naprej obravnavajo naravne pojave in procese v prostoru.
- Družbena geografija: večji poudarek je na razumevanju družbenih, gospodarskih in demografskih procesov ter njihovih vplivov na prostor.
- Regionalna geografija sveta: učenci spoznavajo različne svetovne regije. Poudarek je na značilnostih posameznih območij in na razvojnih ter okoljskih izzivih.

- Geografija Slovenije: pomemben del učnih vsebin ostaja poglobljeno spoznavanje naravnih in družbenih značilnosti Slovenije ter razvijanje odnosa do domače pokrajine in nacionalnega prostora.

3.2.4 Splošni in operativni cilji

Primerjava novega učnega načrta za geografijo (2025) s prejšnjim kaže, da se cilji predmeta gibljejo od pretežno vsebinsko usmerjenega znanja k širšemu razvoju kompetenc, vrednot in odgovornega odnosa do prostora ter družbe:

- Pridobivanje objektivnega znanja: v ospredju so še vedno cilji pridobivanja nedvomnega in znanstveno utemeljenega geografskega znanja o naravnih in družbenih procesih v prostoru.
- Razvoj analitičnih veščin: cilji dajejo večji poudarek razvijanju sposobnosti analize geografskih podatkov, interpretacije zemljevidov in razumevanja prostorskih procesov.
- Zavedanje o globalnih izzivih: cilji vključujejo razumevanje sodobnih globalnih vprašanj, kot so podnebne spremembe, globalizacija, migracije in trajnostni razvoj.
- Državljska odgovornost: pomemben cilj je tudi oblikovanje odgovornega odnosa do prostora, družbe in okolja ter razvijanje aktivnega državljanstva.
- Celostni razvoj učenca: spodbuja se razvoj kognitivnih, socialnih in vrednostnih razsežnosti učenja ter celostno razumevanje sveta.
- Znanstvenost: poudarek je na uporabi geografskih metod, raziskovalnem pristopu in kritični analizi virov pri obravnavi prostorskih pojavov.
- Objektivnost: učenci razvijajo sposobnost nepristranskega presojanja informacij in razumevanja različnih vidikov prostorskih procesov.
- Odgovornost: cilji vključujejo razvijanje odgovornega ravnanja v prostoru in zavedanje posledic človekovega delovanja na okolje.
- Spoštovanje narave: poseben poudarek je na oblikovanju pozitivnega odnosa do naravnega okolja in varovanju naravnih virov.
- Trajnost: med cilji je pomembno izhodišče geografskega izobraževanja trajnostni razvoj. Odraža se v ciljih, povezanih z varovanjem okolja in odgovornim ravnanjem s prostorom.
- Kreativnost: cilji spodbujajo ustvarjalno razmišljanje pri reševanju geografskih in okoljskih problemov.
- Osebna odgovornost: poudarjen je razvoj posameznikove odgovornosti za lastno učenje in ravnanje v družbi in okolju.
- Samostojnost: učenci so spodbujeni k samostojnemu raziskovanju, iskanju informacij in oblikovanju lastnih zaključkov.

- Svoboda v učenju: učni načrt dopušča večjo fleksibilnost pri izbiri učnih pristopov, metod in virov učenja, medtem ko je med samimi cilji ta manj zastopana.
- Duhovna dimenzija (povezava narave in človeka): ni izrecno izpostavljena med cilji, a se posredno kaže v spodbujanju občutljivosti za naravno okolje in razumevanju človekovega odnosa do narave.
- Kritično mišljenje: pomemben cilj je razvijanje sposobnosti kritične presoje informacij, virov in prostorskih pojavov.
- Socialna inteligenca: cilji spodbujajo sodelovalno učenje, razumevanje družbenih procesov in spoštovanje kulturne raznolikosti.
- Aktivna vloga učencev v skupnosti: cilji usmerjajo učence k aktivnemu sodelovanju pri reševanju lokalnih in globalnih okoljskih ter družbenih vprašanj.

3.2.5 Standardi znanja

Primerjava standardov znanja v novem učnem načrtu za geografijo (2025) pokaže spremembo. Poleg temeljnega geografskega znanja je bolj izpostavljen razvoj kompetenc, ki so povezane z razumevanjem prostora, odgovornim ravnanjem z okoljem in uporabo sodobnih metod ter tehnologij:

- Kartografska pismenost: med standardi znanja se ohranja poudarek na razvijanju sposobnosti branja, interpretacije in uporabe zemljevidov ter drugih kartografskih prikazov pri razumevanju prostorskih pojavov.
- Analitične veščine: standardi znanja vključujejo razvijanje sposobnosti analiziranja geografskih podatkov, interpretacije grafičnih prikazov in razumevanja prostorskih procesov.
- Trajnostni razvoj: del standardov znanja je razumevanje načel trajnostnega razvoja in odgovornega ravnanja z naravnimi viri.
- Ekološka zavest: standardi znanja spodbujajo zavedanje o vplivu človekovega delovanja na naravne sisteme in razvijanje občutljivosti za varovanje okolja.
- Poznavanje naravnih procesov: standardi znanja izpostavljajo razumevanje temeljnih naravnogeografskih procesov.
- Razumevanje globalnih izzivov: standardi znanja vključujejo poznavanje in razumevanje aktualnih globalnih vprašanj, kot so podnebne spremembe, globalizacija, migracije in trajnostni razvoj.
- Praktične raziskovalne metode: poudarek je na uporabi raziskovalnega pristopa, opazovanja, zbiranja podatkov in terenskega dela pri učenju geografije.

- Uporaba informacijske tehnologije: več pozornosti standardi znanja namenjajo uporabi digitalnih orodij, kot so geografski informacijski sistemi (GIS), digitalni zemljevidi in spletni geografski viri.
- Medpredmetno povezovanje: standardi znanja spodbujajo povezovanje geografskih vsebin z drugimi predmetnimi področji s poudarkom na celostnem razumevanju prostorskih pojavov.
- Ljubezen do domovine in naravne dediščine: pomemben vidik standardov znanja je razvijanje pozitivnega odnosa do Slovenije, njene naravne in kulturne dediščine ter odgovornega odnosa do domačega prostora.
- Socialna odgovornost: standardi znanja naglašujejo tudi razvijanje odgovornega odnosa do družbe, prostora in okolja.
- Ustvarjalno izražanje: standardi znanja tudi spodbujajo učence k ustvarjalnemu predstavljanju geografskih vsebin.

3.2.5.1 Minimalni standardi znanja

Primerjava minimalnih standardov znanja v novem učnem načrtu za geografijo (2025) kaže, da dokument ohranja temeljna geografska znanja. Istočasno poudarja njihovo uporabnost pri razumevanju prostora, okoljskih procesov in sodobnih družbenih izzivov:

- Razumevanje osnovnih geografskih pojmov: minimalni standardi znanja vključujejo poznavanje temeljnih geografskih pojmov in konceptov, ki omogočajo osnovno razumevanje prostorskih pojavov in procesov.
- Orientacija v prostoru: minimalni standardi znanja poudarjajo, da morajo učenci razviti osnovne sposobnosti orientacije v prostoru in uporabo zemljevidov ter drugih kartografskih prikazov.
- Razumevanje naravnih procesov: minimalni standardi vključujejo osnovno razumevanje ključnih naravnogeografskih pojavov in procesov (relief, vodovje, podnebje ...).
- Analiza podatkov in zemljevidov: minimalni standardi izpostavljajo, da morejo učenci biti sposobni prebrati in osnovno interpretirati geografske podatke, zemljevide in druge grafične prikaze.
- Trajnostni razvoj: v minimalnih standardih je omenjeno tudi razumevanje osnovnih načel trajnostnega razvoja in odgovornega ravnanja z naravnimi viri.
- Spoštovanje naravne in kulturne dediščine: minimalni standardi spodbujajo razvijanje pozitivnega odnosa do naravne in kulturne dediščine ter razumevanje njenega pomena.
- Osnove ekološke zavesti: minimalni standardi vključujejo razvijanje osnovnega zavedanja o pomenu varovanja okolja in odgovornega ravnanja v prostoru.

- Uporaba raziskovalnih metod: v minimalnih standardih je navedeno, da učenci spoznajo osnovne raziskovalne pristope, kot so opazovanje, zbiranje podatkov in preprosta analiza prostorskih pojavov.
- Razumevanje globalnih izzivov: minimalni standardi pokrivajo osnovno razumevanje pomembnih globalnih procesov, kot so podnebne spremembe, globalizacija in trajnostni razvoj.
- Povezovanje z vsakdanjim življenjem: minimalni standardi geografsko znanje povezujejo z vsakodnevnimi izkušnjami učencev in z razumevanjem okolja, v katerem živijo.

3.2.6 Metode poučevanja

Primerjava novega učnega načrta za geografijo (2025) s prejšnjim pokaže postopni premik od bolj tradicionalnih načinov k aktivnim, raziskovalnim in izkustvenim metodam poučevanja. Te poudarjajo več sodelovanja učencev in uporabo sodobne tehnologije ter povezavo znanja z resničnim okoljem:

- Tradicionalne metode (predavanja, branje učbenikov, uporaba zemljevidov, reševanje nalog in pisanje poročil): ostajajo prisotne kot temelj za prenos osnovnega geografskega znanja, vendar so dopolnjene z aktivnejšimi metodami učenja.
- Frontalno poučevanje: je v ospredju pri uvajanju novih vsebin, toda pomembna je uravnoteženost z bolj sodelovalnimi metodami poučevanja.
- Uporaba didaktičnih pripomočkov: učni načrt spodbuja uporabo različnih učnih gradiv, kot so zemljevidi, atlasi, modeli, grafični prikazi in drugi vizualni pripomočki.
- Terensko delo: večji poudarek je na terenskem delu kot pomembni metodi neposrednega spoznavanja geografskih pojavov in procesov.
- Pripovedovanje zgodb: pripovedni pristop se lahko uporablja kot dopolnilna metoda poučevanja za razlago geografskih pojavov in predstavitev pokrajin.
- Umetniški pristop: čeprav ni osrednji del učnega načrta, se spodbuja uporaba ustvarjalnih oblik izražanja pri predstavitvi geografskih vsebin.
- Interdisciplinarni pristop: poučevanje geografije naj bi se bolj povezalo z drugimi predmetnimi področji, saj se tako prostorska in okoljska vprašanja obravnavajo bolj celovito.
- Opazovanje: je pomembna metoda poučevanja pri razvijanju geografskega razumevanja.
- Svet ritmov in ponovitev: ponavljanje in postopno utrjevanje znanja ostajata pomembna elementa učnega procesa.
- Samo-usmerjeno učenje: učenci so spodbujeni k samostojnemu raziskovanju in rabi različnih virov informacij.

- Praktično delo: učni načrt spodbuja vključevanje praktičnih dejavnosti, kjer se geografsko znanje pridobiva in uporabi v konkretnih situacijah.
- Senzorično učenje: pri spoznavanju prostora se spodbuja vključevanje različnih čutnih izkušenj, še posebej pri terenskem delu.
- Učiteljevo vodstvo kot mentorstvo: vloga učitelja se vse bolj premika od posredovalca znanja k mentorju, ki usmerja učence pri raziskovanju in učenju.
- Projektno učenje: učni načrt spodbuja projektno delo, pri katerem učenci samostojno raziskujejo določene geografske teme ali probleme.
- Izkustveno učenje: pomembno mesto imajo metode poučevanja, ki temeljijo na neposrednih izkušnjah, raziskovanju in aktivnem sodelovanju učencev.
- Prilagodljivost in individualizacija: poudarjeno je, naj se metode poučevanja prilagajajo različnim sposobnostim, interesom in potrebam učencev.
- Trajnostno in okoljsko usmerjeno učenje: pouk geografije spodbuja metode poučevanja, ki razvijajo razumevanje trajnostnega razvoja in odgovornega ravnanja z okoljem.
- Konkretne izkušnje in materiali: poudarek je na uporabi konkretnih primerov, gradiv in izkušenj iz realnega okolja.
- Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije: pomembno mesto imajo metode poučevanja, ki vključujejo uporabo digitalnih orodij, kot so interaktivni zemljevidi, geografski informacijski sistemi (GIS) in drugi spletni viri.

3.2.7 Prilagodljivost in individualizacija

Primerjava novega učnega načrta za geografijo (2025) s prejšnjim kaže večji poudarek na prilagodljivosti učnega procesa in upoštevanju individualnih značilnosti učencev. Novi dokument učiteljem omogoča več didaktične svobode pri izbiri metod poučevanja, oblik dela in organizaciji pouka:

- Prilagoditev učnega načrta: učni načrt omogoča večjo fleksibilnost pri izbiri in obravnavi učnih vsebin. To učiteljem omogoča prilagajanje pouka konkretnemu učnemu okolju in potrebam učencev.
- Individualizacija učnih metod: spodbuja se uporaba različnih učnih metod in oblik dela, ki omogočajo prilagajanje pouka različnim učnim stilom učencev.
- Upoštevanje interesov učencev: učne teme in aktivnosti naj izhajajo iz interesov učencev in iz njihovega neposrednega okolja.
- Prilagoditev glede na sposobnosti: učni načrt poudarja prilagajanje zahtevnosti učne teme in aktivnosti glede na sposobnosti in predznanje učencev.

- Diferenciacija nalog: učni načrt spodbuja uporabo različno zahtevnih nalog in aktivnosti, ki omogočajo napredovanje učencev na različnih ravneh znanja.
- Tempo učenja: učni proces naj omogoča prilagajanje tempa dela, da učenci snov lažje osvojijo.
- Prilagoditev glede na razvojne potrebe: pri učnem procesu naj se upošteva razvojne značilnosti učencev ter njihove kognitivne, socialne in čustvene potrebe.
- Vloga učitelja: učitelj ima pomembno vlogo pri usmerjanju učnega procesa in spodbujanju aktivnega sodelovanja učencev pri učenju ter načrtovanju prilagoditev.

3.2.8 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Primerjava novega učnega načrta za geografijo (2025) s prejšnjim kaže, da se poleg tradicionalnih oblik preverjanja znanja vse bolj poudarjajo tudi procesne, formativne in sodelovalne oblike vrednotenja učenčevega znanja in napredka:

- Formalno ocenjevanje z ocenami: učni načrt ohranja sistem formalnega ocenjevanja znanja z ocenami, ki omogoča spremljanje doseganja učnih ciljev in standardov znanja.
- Pisni preizkusi: ostajajo ena izmed pomembnih oblik preverjanja razumevanja geografskih pojmov, procesov in vsebin.
- Ustno preverjanje in ocenjevanje: omogoča preverjanje razumevanja učnih vsebin, argumentiranja in razlage geografskih pojavov.
- Refleksija učencev: učni načrt spodbuja vključevanje refleksije učencev o lastnem učenju in napredku kot pomembnega elementa učnega procesa.
- Opazovanje učencev med dejavnostmi: učitelj lahko spremlja učenčevo delo in napredek tudi z opazovanjem sodelovanja pri različnih učnih dejavnostih.
- Projektno delo: predstavlja pomembno obliko preverjanja znanja, saj omogoča celostno obravnavo geografskih tem in uporabo pridobljenega znanja v praksi.
- Skupinsko delo in sodelovanje: pri ocenjevanju se upošteva tudi, kako učenec sodeluje in kako prispeva k reševanju skupnih problemov.
- Praktične naloge: učni načrt spodbuja uporabo praktičnih nalog, ki vključujejo analizo podatkov, delo z zemljevidi in reševanje konkretnih geografskih problemov.
- Umetniško izražanje: ustvarjalne oblike predstavitve znanja lahko dopolnjujejo tradicionalne oblike preverjanja in omogočajo različne načine izražanja učenčevega razumevanja geografskega znanja.
- Samoocenjevanje učencev: učni načrt izpostavlja, da naj se učence spodbuja k vrednotenju lastnega dela in napredka, kar krepi odgovornost za lastno učenje.

- Medvrstniško ocenjevanje: učni načrt spodbuja tudi sodelovalne oblike vrednotenja, pri katerih učenci ocenjujejo delo svojih vrstnikov.
- Poročila in predstavitve: učni načrt kot obliko preverjanja izpostavlja tudi pripravo poročil, predstavitev in drugih oblik javnega prikaza znanja, kar omogoča razvijanje komunikacijskih in raziskovalnih veščin.

3.2.9 Sinteza primerjave

Primerjalna analiza starega in novega učnega načrta za geografijo (2025) pokaže, da novi dokument ohranja temeljne koncepte geografskega izobraževanja, a prinaša tudi posodobitve, ki sledijo sodobnim pedagoškim pristopom in družbenim izzivom. Geografija je v novem načrtu še bolj predstavljena kot predmet za celostno razumevanje prostora ter povezuje naravne in družbene procese. Velik poudarek je na trajnostnem razvoju, odgovornem ravnanju z okoljem in razumevanju globalnih problemov, na primer podnebnih sprememb, globalizacije in družbenega razvoja.

V pedagoškem pristopu se čuti premik od faktografskega in frontalnega poučevanja k bolj aktivnim, raziskovalnim načinom učenja. Novi učni načrt spodbuja razvoj kritičnega in analitičnega mišljenja, ustvarjalnosti ter samostojnosti učencev. Povečana je tudi vloga izkustvenega učenja, projektne dela in terenskega raziskovanja in medpredmetnega povezovanja. To daje možnost bolj celostne obravnave geografskih vsebin.

Na področju učnih vsebin se ohranja sistematična struktura geografskega znanja, ki vključuje občo, fizično, družbeno in regionalno geografijo sveta ter geografijo Slovenije. A vsebine so zdaj bolj vezane na aktualna družbena in okoljska vprašanja ter na vsakdanje življenje učencev. Poudarek je tudi na kulturni in ekološki zavesti ter razumevanju naravne in kulturne dediščine.

Spremembe so opazne tudi pri učnih ciljih in standardih znanja. Poleg osnovnega geografskega znanja je več pozornosti namenjene razvoju kompetenc, kot so kartografska pismenost in analitične ter raziskovalne veščine, ter uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije. Poseben poudarek je namenjen tudi razvoju vrednot: odgovornosti do okolja, spoštovanja narave, trajnostnega ravnanja in aktivnega državljanstva.

Na področju metod poučevanja novi načrt spodbuja raznolike didaktične pristope, kot so projektno delo, terensko raziskovanje, praktične naloge, uporaba digitalnih orodij. Vloga učitelja se pri tem postopoma spreminja iz posredovalca znanja v mentorja, ki usmerja učence pri samostojnem raziskovanju in učenju.

Pomemben poudarek je tudi na večji prilagodljivosti učnega procesa. Spodbuja se več individualizacije pouka, diferenciacije nalog in prilagajanja tempa ter metod glede na sposobnosti, interese in razvojne potrebe učencev.

Tudi preverjanje in ocenjevanje se spreminja. Poleg tradicionalnih oblik, kot so pisni in ustni preizkusi, spodbuja tudi uporabo projektne dela, praktičnih nalog, predstavitev ter sodelovalnih oblik vrednotenja, kot sta samoocenjevanje in medvrstniško ocenjevanje.

Če povzamemo, novi učni načrt za geografijo (2025) predstavlja nadgradnjo prejšnjega. Temeljni okvir geografskega znanja ostaja, a se poudarek premika k razvoju kompetenc, kritičnemu mišljenju, trajnostni naravnosti in aktivnemu sodelovanju učencev v šoli in družbi.

3.3 Intervjuvanje

3.3.1 Intervjuji z učitelji geografije javne, waldorfske, montessori in Lila osnovne šole

3.3.1.1 Intervju z učiteljico geografije na javni osnovni šoli

1. Kako vpliva učni načrt na vašo pripravo ure geografije? Kako sledite učnim vsebinam?

Učni načrt je seveda temelj, ki mu moramo slediti učitelji. Na podlagi vsebine, standardov znanja in priporočil učnega načrta pripravim letno pripravo in urne priprave. Urne priprave prilagajam glede na dinamiko razreda, aktualne dogodke in letni delovni načrt šole.

2. Katere vire in literaturo uporabljate pri pouku geografije? Ali jo sami izbirate?

Pri pouku geografije uporabljam učbenike in delovne zvezke. Velik poudarek dajem uporabi atlasa. Menim, da je kartografsko znanje in s tem prostorska predstava zelo pomembna. Seveda uporabljam tudi spletne vire, na primer različne interaktivne zemljevide, statistične baze, spletne strani z geografsko vsebino, posnetke in animacije. Zadnje čase uporabljam tudi umetno inteligenco. Še vedno pa uporabljam tudi knjige, članke itd.

3. Katere didaktične metode največkrat uporabljate pri pouku geografije in zakaj?

Največkrat uporabljam razlago, delo z zemljevidom, pogovor, raziskovalno učenje, študijo primera in delo z IKT. S kombinacijo metod želim učence čim bolj aktivno vključiti in spodbuditi k samostojnemu razmišljanju.

4. Katere oblike dela so najpogostejše pri vaših urah geografije in zakaj ravno te?

Običajno za uvod in razlago uporabim frontalno obliko. Delo v skupinah in parih namenim raziskovalnim nalogam. Individualno delo pa pri vajah v delovnih zvezkih.

5. Katere didaktične pripomočke najpogosteje uporabljate pri vaših urah geografije in zakaj?

Uporabljam učbenik, delovni zvezek, atlas, stenske zemljevide, globus, interaktivno tablo, računalniške programe, na primer interaktivne zemljevide in statistične baze. Poslužujem se tudi video posnetkov, saj ti pripomočki vizualno podpirajo razumevanje in učencem približajo abstraktne pojme.

6. Ali imajo učenci pri vaših urah geografije domače naloge, pripravljajo seminarske naloge, referate ali druge izdelke?

Da, občasno dobijo domače naloge. Največkrat delo z nemimi kartami in klimogrami. Včasih pripravijo plakate ali predstavitve, tako vadijo samostojno raziskovanje in javno nastopanje.

7. Kakšne načine ocenjevanja znanja učencev pri geografiji uporabljate?

Uporabljam pisne preizkuse in ustno ocenjevanje. Ocenjujem tudi izdelke, na primer plakate in predstavitve. Znanje preverjam sproti.

8. Menite, da se geografsko znanje učencev odraža v njihovem vsakdanjem življenju? Na kakšen način?

Da. Geografija ni ločena od vsakdanjega življenja. Učenci znanje povežejo z okoljem okoli sebe. Ko spremljajo dnevne novice ali vremensko napoved ali ko govorijo o potovanjih. Takrat pokažejo, da razumejo pojme, ki jih obravnavamo pri pouku. Tudi v pogovorih se to vidi. Primerjajo države, kamor so potovali oni ali njihovi sorodniki. Geografija jih tudi uči odgovornega odnosa do okolja. Ko govorimo o odpadkih, energetski porabi ali podnebnih spremembah, mnogi učenci navajajo primere iz svojega doma. Začnejo razmišljati, kaj lahko sami prispevajo. Tako geografsko znanje pokaže na več načinov. Prisotna je na primer boljša prostorska orientacija, več radovednosti do sveta in predvsem razumevanje, da so del globalne skupnosti, v kateri ima vsak posameznik svojo vlogo.

9. Ali ste že seznanjeni z vsebino novega učnega načrta za geografijo? Kakšno je vaše mnenje o njem in kako bo po vašem mnenju vplival na vaš pedagoški proces?

Z vsebino novega učnega načrta za geografijo sem se že okvirno seznanila. Menim, da prinaša nekaj posodobitev. Več poudarka je na razumevanju globalnih procesov, trajnostnem razvoju in povezovanju znanja z vsakodnevnim življenjem učencev. Všeč mi je tudi večja uporaba sodobnih virov in digitalnih orodij. Mislim, da bo učni načrt nekoliko vplival na načrtovanje mojega dela, predvsem pri izbiri vsebin in pri pripravi letnih ter urnih priprav. Sam način poučevanja se pa verjetno ne bo bistveno spremenil. Že zdaj uporabljam različne didaktične metode - delo z zemljevidi, raziskovalne naloge in IKT.

In glede na vaše dodatne interese:

1. Ali vam je znan pojem »waldorfska pedagogika« in waldorfska osnovna šola? Če ja, ali ste seznanjeni, kako poteka poučevanje geografije tam?

Poznam jo. Vem, da je pouk bolj umetniško in izkustveno naravnan. Zato se tudi geografija pogosto poučuje z likovnim izražanjem in preko zgodb.

2. Ali vam je znan pojem »montessori pedagogika« in montessori osnovna šola? Če ja, ali ste seznanjeni, kako poteka poučevanje geografije tam?

Poznam tudi to pedagogiko. Geografijo in druge predmete se učenci učijo z uporabo konkretnih materialov, na primer zemeljskega globusa, ploskev celin, sestavljanjank. Znanje se pridobiva skozi praktično raziskovanje in delo z rokami.

3. Ali so vam znana »pedagoška načela Vzgoja za življenje« in Lila osnovna šola? Če ja, ali ste seznanjeni, kako poteka poučevanje geografije tam?

Slišala sem zanje, a njihovih pedagoških načel in tega, kako poteka poučevanje geografije, ne poznam podrobno.

4. Če bi sedaj izbirali službo, katero izmed omenjenih šol bi izbrali in zakaj?

Rada bi ostala v javni osnovni šoli. Všeč mi je raznolikost učencev in možnost, da geografijo približam vsakomur. Če bi se odločala med alternativnimi šolami, bi izbrala montessori šolo. Poudarek na samostojnem raziskovanju in praktičnem učenju mi je blizu. Dobro se mi zdi, da otroci že zgodaj razvijajo radovednost. Učijo se preko konkretnih materialov in opazovanja narave. Tak način poučevanja krepi odgovornost in samoiniciativnost, povezuje znanje z vsakdanjim življenjem in to je pravzaprav bistvo geografije.

3.3.1.2 Intervju z učiteljico geografije na waldorfski OŠ

1. Kako vpliva učni načrt na vašo pripravo ure geografije? Kako sledite učnim vsebinam?

Učni načrt je okvir, znotraj njega pa načrtujem svoje delo. V waldorfski šoli veliko predmetov poučujemo v epohah. To pomeni, da se isti predmet pojavi v glavni uri več tednov zapored. Tako lahko temo obdelamo bolj poglobljeno in jo povežemo z zgodovino, biologijo ali umetnostjo. Pri geografiji sledim waldorfskemu pristopu. Ta poudarja celostno razumevanje sveta. Geografije ne vzamemo le kot seznam držav, rek in gora. Gre za način, kako razumeti odnos med človekom, naravo in prostorom. Pri načrtovanju ur upoštevam tudi razvojno stopnjo učencev. Waldorfska pedagogika veliko pozornosti namenja temu, kako se otrok v določenem obdobju uči in dojema svet.

2. Katere vire in literaturo uporabljate pri pouku geografije? Ali jo sami izbirate?

Velik del gradiv izberem sama. Pogosto pa se tudi posvetujem s kolegi. Uporabljam atlase, zemljevide, strokovne knjige itd. V waldorfski šoli učenci navadno naredijo svoje epochalne zvezke. Vanje zapisujejo snov in rišejo zemljevide ter ilustracije. Zato klasičnih učbenikov ne uporabljamo ali pa jih je precej manj kot v javnih šolah.

3. Katere didaktične metode največkrat uporabljate pri pouku geografije in zakaj?

Najpogosteje uporabljam pripovedovanje in razlago. Pa pogovore z učenci. Tudi opazovanje in raziskovanje ter ustvarjalno delo, risanje zemljevidov, modele reliefnih oblik in podobno. To je v duhu waldorfske pedagogike, ki poudarja povezovanje mišljenja, čustev in volje in učenje skozi izkustvo.

4. Katere oblike dela so najpogostejše pri vaših urah geografije in zakaj ravno te?

Najpogosteje delam frontalno, pa tudi v skupinskem in individualnem delu. Ko razlagam nove vsebine, najprej pojasnim snov. Potem učenci delajo sami ali v skupinah, npr. izdelujejo zemljevide ali pripravljajo predstavitve držav.

5. Katere didaktične pripomočke najpogosteje uporabljate pri vaših urah geografije in zakaj?

Pri pouku uporabljam stenske in namizne zemljevide, atlas, globus, fotografije in knjige. Uporabljam tudi naravne materiale, npr. pesek in kamenje za modeliranje reliefa. Ti pripomočki pomagajo učencem, da si prostor lažje predstavljajo in ga doživijo bolj neposredno.

6. Ali imajo učenci pri vaših urah geografije domače naloge, pripravljajo seminarske naloge, referate ali druge izdelke?

Da, ampak naloge so pogosto ustvarjalne. Učenci pripravljajo referate o državah ali pokrajinah. Velikokrat rišejo zemljevide ali zbirajo zanimivosti o različnih kulturah. Veliko dela opravijo tudi v epochalnem zvezku.

7. Kakšne načine ocenjevanja znanja učencev pri geografiji uporabljate?

V waldorfski šoli je ocenjevanje večinoma opisno. To pomeni, da učitelj opiše učenčev napredek na različnih področjih: znanje, sodelovanje, ustvarjalnost in odnos do dela. Znanje preverjamo ustno ali s pisnimi izdelki. Tudi preko projektov in sodelovanja pri pouku.

8. Menite, da se geografsko znanje učencev odraža v njihovem vsakdanjem življenju? Na kakšen način?

Mislím, da učenci začnejo drugače opazovati prostor okoli sebe. Razumejo pokrajino, vreme, kulture drugih narodov in vpliv človeka na okolje. Pogosto znanje povežejo z lastnimi izkušnjami, na primer na potovanjih ali ko spremljajo novice o svetu.

9. Ali ste že seznanjeni z vsebino novega učnega načrta za geografijo? Kakšno je vaše mnenje o njem in kako bo po vašem mnenju vplival na vaš pedagoški proces?

Od novega učnega načrta za geografijo pričakujem, da bo ostal okvir za delo učitelja. Rada bi, da omogoča poglobljeno obravnavo tem in spodbuja razumevanje povezav med človekom, naravo in prostorom. Geografija ni le učenje dejstev, je način, kako razumeti svet, pokrajine in različne kulture. Menim, da novi učni načrt verjetno ne bo zelo vplival na moj pedagoški proces. V waldorfski šoli že zdaj delamo drugače. Učni načrt vidim predvsem kot smernice. Znotraj njih prilagajam pouk razredu, razvojni stopnji učencev in waldorfskemu pedagoškemu pristopu. Spmembe bodo zato najverjetneje vplivale predvsem na izbiro ali razporeditev vsebin, ne pa bistveno na način poučevanja.

10. Po vašem mnenju, katere so prednosti in slabosti waldorfske osnovne šole v primerjavi z javno osnovno šolo pri poučevanju geografije? Zakaj tako menite?

Meni se zdi glavna prednost waldorfske osnovne šole pri pouku geografije celosten pristop k razumevanju sveta. Geografije ne obravnavamo le kot učenje dejstev. Poskušamo pokazati odnos med človekom in naravo in življenje ljudi v različnih pokrajinah. Sistem epohe omogoča, da se eni temi posvetimo več tednov zapored. Tako snov obravnavamo bolj poglobljeno in jo

prilagodimo razredu in njihovim interesom. V waldorfskih šolah je več poudarka na doživljajskem in povezovalnem učenju. Učitelji zato pogosto sami pripravljamo veliko gradiva. Mislim, da imata oba pristopa svoje prednosti. Idealno bi bilo, da se dobre prakse obeh sistemov dopolnjujejo.

11. Če bi zdaj izbirali službo, katero od omenjenih šol bi izbrali in zakaj?

Najverjetneje bi spet izbrala waldorfsko šolo. Všeč mi je, da lahko učence vodim skozi daljše učne procese. Spodbujam jih k ustvarjalnosti in povežem učenje z izkušnjo.

12. Menite, da je waldorfska osnovna šola dovolj prepoznana in predstavljena širši javnosti?

Mislim, da je danes bolj prepoznana kot pred leti. Še vedno pa ne dovolj. Veliko ljudi ima o waldorfski šoli različne predstave. Pogosto tudi stereotipe. Menim, da bi javnost morala bolje spoznati waldorfske pedagoške pristope in njihove rezultate.

3.3.1.3 Intervju z učiteljico geografije na montessori OŠ

1. Kako vpliva učni načrt na vašo pripravo ure geografije? Kako sledite učnim vsebinam?

Učni načrt seveda predstavlja osnovni okvir. V montessori pedagogiki pa ni strogo razdeljen po času. Vsebine so razdeljene po triadah in jih prilagajamo interesom ter razvojnim potrebam učencev. Pogosto začnemo s širšo zgodbo ali idejo. Potem skupaj z učenci raziskujemo posamezne teme. Iz te celote postopoma prehajamo k geografskim vsebinam. Najprej pokrajine in podnebje. Nato življenje ljudi in povezave med naravo in družbo.

2. Katere vire in literaturo uporabljate pri pouku geografije? Ali jo sami izbirate?

Pri pouku uporabljamo različne vire. Montessori didaktični materiali so pri roki najpogosteje. Uporabljamo zemljevide, kartice z informacijami, knjige in atlase. Tudi digitalne vire in drugo. Veliko uporabljamo posebne montessori karte in modele. Pomagajo učencem razumeti geografske pojave. Učitelji imamo precej svobode pri izbiri literature in gradiva. Gre za to, da materiali ustrezajo starosti učencev in spodbujajo samostojno raziskovanje.

3. Katere didaktične metode največkrat uporabljate pri pouku geografije in zakaj?

Pogosto uporabljamo pripovedovanje zgodb, raziskovalno učenje, delo z materiali in eksperimentiranje. Pa tudi opazovanje naravnega okolja. Ta pristop pusti, da učenci sami odkrivajo zakonitosti sveta. Otrok se najbolje uči, ko sam raziskuje in odkriva.

4. Katere oblike dela so najpogostejše pri vaših urah geografije in zakaj ravno te?

Najpogosteje delajo individualno, v parih ali v manjših skupinah ter tudi projektno delo. Učenci pogosto sami izberejo nalogo ali projekt, ki jih zanima, in ga potem raziskujejo.

5. Katere didaktične pripomočke najpogosteje uporabljate pri vaših urah geografije in zakaj?

Najpogosteje uporabljamo montessori geografske materiale: sestavljene zemljevide kontinentov in držav, impresionistične karte in različne modele za prikaz naravnih procesov. Ti materiali so zasnovani za učenje z rokami in za vizualno predstavo. Učencem pomagajo bolje razumeti abstraktne pojme.

6. Ali imajo učenci pri vaših urah geografije domače naloge, pripravljajo seminarske naloge, referate ali druge izdelke?

Domače naloge niso vedno obvezne v klasičnem smislu. Pogosto pa učenci doma nadaljujejo delo na projektih ali raziskovalnih nalogah.

7. Kakšne načine ocenjevanja znanja učencev pri geografiji uporabljate?

Poleg pisnih in ustnih preverjanj opazujemo delo učencev pri pouku. Gledamo njihove projekte. Spremljamo tudi predstavitve in kako sodelujejo pri raziskavah. Velik poudarek je tudi na samoevalvaciji, kjer učenci razmišljajo o svojem napredku in učenju.

8. Menite, da se geografsko znanje učencev odraža v njihovem vsakdanjem življenju? Na kakšen način?

Vsekakor. Učenci pogosto začnejo drugače gledati na okolje okoli sebe. Bolje razumejo, kako so naravni pojavi in človekovo življenje med seboj povezani.

9. Ali ste že seznanjeni z vsebino novega učnega načrta za geografijo? Kakšno je vaše mnenje o njem in kako bo po vašem mnenju vplival na vaš pedagoški proces?

Z vsebino novega učnega načrta za geografijo sem že seznanjena. Novi učni načrt poudarja razumevanje povezav med naravo in prostorom, pa tudi družbo. To je blizu montessori pristopu k poučevanju geografije. Ne mislim, da bo to bistveno spremenilo moj pedagoški proces. Vsebine bomo še naprej vključili skozi raziskovalno učenje in delo z didaktičnimi materiali. Pa tudi preko projektov in opazovanja okolja.

10. Po vašem mnenju, katere so prednosti in slabosti montessori osnovne šole v primerjavi z javno osnovno šolo pri poučevanju geografije? Zakaj tako menite?

Prednost montessori šole je, da učenci geografijo raziskujejo zelo aktivno in samostojno. Veliko delamo z materiali in na projektih. Veliko raziskujemo. Zato učenci pogosto razvijejo globlje razumevanje geografskih procesov in povezav med naravo in družbo.

11. Če bi zdaj izbirali službo, katero od omenjenih šol bi izbrali in zakaj?

Verjetno bi ponovno izbrala montessori šolo. Zelo mi je blizu način dela, ki spodbuja samostojnost in radovedno raziskovanje. Veseli me, da lahko učence vodim pri odkrivanju sveta in ne da jim samo posredujem znanje.

12. Menite, da je montessori osnovna šola dovolj prepoznana in predstavljena širši javnosti?

Mislim, da so te šole danes bolj prepoznane kot prej. Ampak širša javnost še vedno pogosto ne pozna točno, kako delujejo. Veliko ljudi ima različne predstave o alternativnih pedagogikah. Te

predstave niso vedno povsem točne. Zato naj šole svojo pedagogiko predstavijo javnosti prek dni odprtih vrat in s sodelovanjem v lokalnem okolju.

3.3.1.4 Intervju z učiteljico geografije na Lila OŠ

1. Kako vpliva učni načrt na vašo pripravo ure geografije? Kako sledite učnim vsebinam?

Učni načrt nam da nek okvir. V Lila šoli ga vzamemo bolj fleksibilno. Geografija spada pod predmet družba in okolje. Tam se pogosto prepleta z zgodovino in drugimi vsebinami. Zato teme obravnavamo povezano. Ko načrtujem pouk, večkrat povežem vsebine z aktualnimi dogodki in z življenjem učencev. Tudi neposredno doživljanje okolja je pomembno. Zato jih spodbujam k opazovanju in k raziskovanju.

2. Katere vire in literaturo uporabljate pri pouku geografije? Ali jo sami izbirate?

Uporabljamo različne vire, kot so atlasi, zemljevidi, strokovna in poljudnoznanstvena literatura, učbeniki ter digitalni viri. Veliko uporabljamo tudi fotografije, videoposnetke in različne spletne vire, ki omogočajo aktualne informacije o svetu. Pri izbiri gradiv imamo učitelji precej svobode. Pogosto gradiva tudi sami pripravimo ali prilagodimo.

3. Katere didaktične metode največkrat uporabljate pri pouku geografije in zakaj?

Najpogosteje uporabljam raziskovalno in izkustveno učenje. To spodbuja aktivno sodelovanje. S tem se razvija kritično mišljenje. Pogosto delamo tudi na projektih, včasih z besedili, včasih imamo razprave ali pripravljamo predstavitev.

4. Katere oblike dela so najpogostejše pri vaših urah geografije in zakaj ravno te?

Večinoma delamo v manjših skupinah ali v parih, pogosto pa tudi samostojno delo. Tak način dela spodbudi več aktivnega dela in sodelovanja med učenci.

5. Katere didaktične pripomočke najpogosteje uporabljate pri vaših urah geografije in zakaj?

Uporabljamo zemljevide, atlase, globuse ter digitalne prikaze na računalniku ali projektorju. Pomembni so tudi različni materiali za raziskovanje, kot so fotografije, grafi ali podatkovne zbirke. Uporabljamo tudi učbenike v šoli.

6. Ali imajo učenci pri vaših urah geografije domače naloge, pripravljajo seminarske naloge, referate ali druge izdelke?

Domače naloge dobijo občasno. Več poudarka pa je na projektnih in raziskovalnih nalogah. Pogosto pripravljajo predstavitev ali plakate. Včasih naredijo raziskavo o kakšni geografski temi.

7. Kakšne načine ocenjevanja znanja učencev pri geografiji uporabljate?

Pri ocenjevanju uporabljamo različne načine, kot so pisni in ustni preizkusi znanja, ocenjevanje projektov ter predstavitev. Sprotno spremljanje napredka učencev je del tega. Tako dobimo širšo sliko o tem, kako učenci razumejo snov in ali znajo pridobljeno znanje uporabiti.

8. Menite, da se geografsko znanje učencev odraža v njihovem vsakdanjem življenju? Na kakšen način?

Opazim, da se geografsko znanje pogosto pokaže v tem, kako učenci razumejo okolje, v katerem živijo. Bolje razumejo naravne pojave. Pa tudi družbene procese. In povezave med različnimi deli sveta.

9. Ali ste že seznanjeni z vsebino novega učnega načrta za geografijo? Kakšno je vaše mnenje o njem in kako bo po vašem mnenju vplival na vaš pedagoški proces?

Z vsebino novega učnega načrta za geografijo sem že seznanjena. Všeč mi je, da spodbuja razumevanje prostora. Pomaga tudi pri vpogledu v naravne pojave in družbene procese. Omogoča povezovanje geografije z drugimi področji. Menim, da bom še naprej povezovala teme z vsakdanjim življenjem učencev in z aktualnimi dogodki.

10. Po vašem mnenju, katere so prednosti in slabosti Lila osnovne šole v primerjavi z javno osnovno šolo pri poučevanju geografije? Zakaj tako menite?

Prednost Lila šole je v večji fleksibilnosti pri poučevanju. Poudarek je na raziskovalnem in izkustvenem učenju ter medpredmetnem povezovanju. Učenci pogosto spoznavajo vsebine skozi neposredno izkušnjo. Preko raziskovanja in projektne delo. To omogoča globlje razumevanje prostora in družbe.

11. Če bi zdaj izbirali službo, katero od omenjenih šol bi izbrali in zakaj?

Verjetno bi ponovno izbrala Lila šolo. Ta način poučevanja mi je blizu. Povezuje znanje z življenjem. Tudi učitelju omogoča več ustvarjalnosti pri načrtovanju pouka.

12. Menite, da je Lila osnovna šola dovolj prepoznana in predstavljena širši javnosti?

Mislím, da se prepoznavnost Lila šole postopoma povečuje. Še vedno pa širša javnost ne pozna dovolj dobro njenega načina dela.

3.3.2 Intervjuji s starši učencev javne, waldorfske, montessori in Lila osnovne šole

3.3.2.1 Intervju s staršem učenca na javni osnovni šoli

1. Zakaj ste svojega otroka vpisali na to osnovno šolo, ki jo trenutno obiskuje? Po katerih kriterijih ste izbirali šolo?

Otroka smo vpisali v to javno šolo, saj spada v naš šolski okoliš glede na stalno bivališče. To je najbolj praktično. Šola je blizu doma in dobro vpeta v lokalno skupnost. Slišali smo tudi dobre izkušnje od drugih staršev.

2. V katero srednjo šolo se bo vaš otrok vpisal po končani osnovni šoli? Zakaj takšna odločitev?

Zaenkrat se je odločil za gimnazijo. Zanimajo ga različna področja in še nima popolnoma jasne predstave, kaj bi rad študiral. Gimnazija se nam zdi dobra podlaga za nadaljnje izobraževanje. Omogoča mu več možnosti kasneje. V katero gimnazijo se bo vpisal, pa se še ni odločil.

3. Ali poznate način poučevanja geografije in geografske vsebine, ki jih mora vaš otrok osvojiti v osnovni šoli?

Nekaj vem. Doma se občasno pogovarjamo o tem, kaj se učijo. Vem, da v 7. razredu obravnavajo Evropo. V 8. razredu so se učili o drugih celinah. Letos, v 9. razredu, pa obravnavajo Slovenijo. Pouk je raznolik. Uporabljajo atlase in zemljevide, občasno tudi računalniške programe. Otroku to precej ustreza.

4. Kako ocenjujete geografsko znanje vašega otroka?

Mislím, da je dobro. Zna poiskati države na zemljevidu. Pozna glavne značilnosti celin in držav. Pozna tudi nekatere geografske pojave.

5. Menite, da je otrokovo geografsko znanje rezultat dela v osnovni šoli ali je znanje pridobil tudi drugje?

Največ zagotovo pridobi v šoli. A veliko se nauči tudi na potovanjih. Ko gremo na izlet, pogosto sam pojasni, zakaj je pokrajina taka. Povezuje znanje z vsakdanjim življenjem. Otrok spremlja aktualne dogodke. Spodbujamo ga in doma se o tem pogovarjamo.

6. Menite, da se otrokovo geografsko znanje odraža v njegovem vsakdanjem življenju?

Ja, zagotovo. Pogosto sam komentira aktualne novice. Recimo naravne nesreče in vojne. Včasih pa tudi podnebne spremembe. Prav tako se dobro znajde na zemljevidu. Ko načrtujemo potovanje ali izlet, hitro pokaže, kje je kraj in kako pridemo tja. Zanimajo ga okoljski problemi. Recimo onesnaževanje in globalno segrevanje. O tem se rad pogovarja doma. Mislím, da ga geografija spodbuja k razumevanju sveta kot celote. In k večji občutljivosti do okolja.

In glede na vaše dodatne interese:

1. Ste seznanjeni s pojmom »waldorfska pedagogika« in waldorfska osnovna šola? Poznate koga, ki poučuje ali se izobražuje na waldorfski šoli?

Slišal sem za to pedagogiko. Osebno ne poznam nikogar z otrokom v waldorfski šoli. Vem pa, da dajejo več poudarka umetnosti in ustvarjalnemu učenju skozi izkušnje.

2. Ste seznanjeni s pojmom »montessori pedagogika« in montessori osnovna šola? Poznate koga, ki poučuje ali se izobražuje na montessori šoli?

Tudi to poznam bolj iz teorije. Zdi se mi zanimivo. Otroci imajo več svobode. Učijo se z materiali. Osebno ne poznam nikogar z otrokom v montessori šoli.

3. Ste seznanjeni s pedagoškimi načeli »Vzgoja za življenje« in Lila osnovno šolo? Poznate koga, ki poučuje ali se izobražuje na Lila šoli?

Slišal sem za Lila šolo, a res malo vem o njihovem načinu poučevanja. Nikogar osebno ne poznam, ki bi bil povezan s to šolo.

4. Bi kdaj vpisali svojega otroka na waldorfsko, montessori ali Lila osnovno šolo? Zakaj?

Verjetno ne. Javna osnovna šola se mi zdi dovolj dobra in nudi široko izobrazbo. Všeč mi je, da je otrok v lokalnem okolju. Pa tudi to, da v javni šoli otroci iz raznih socialnih okolij pridejo skupaj. Učijo se sodelovati in sprejemati drugačne. Alternativne šole so zanimive, a se mi zdijo bolj primerne za starše, ki si želijo specifičen pristop.

3.3.2.2 Intervju s staršem učenca waldorfske osnovne šole

1. Kje in kdaj ste izvedeli za waldorfsko OŠ in zakaj vas je sama ideja navdušila?

Za waldorfsko osnovno šolo sva z možem izvedela od prijateljev in preko spleta. Navdušila naju je njihova filozofija. Poudarja celostni razvoj otroka. Ne samo znanje, tudi ustvarjalnost, umetnost in odnos do narave. Všeč nama je bilo, da otroci niso samo številke v sistemu.

2. Zakaj ste svojega otroka vpisali na to osnovno šolo, ki jo trenutno obiskuje? Po katerih kriterijih ste izbirali šolo?

Otroka sva vpisala, ker sva želela, da ima bolj sproščeno in ustvarjalno okolje, kjer lahko razvija tudi svoje talente in osebnost, ne le sledi ocenam. Glavni kriteriji so bili pedagoški pristop in odnos učiteljev do otrok. Prav tako je bilo pomembno, da otrok dobi več praktičnih izkušenj in lahko razvija domišljijo.

3. Ali imate več otrok, ki so obiskovali oziroma obiskujejo waldorfsko OŠ?

Imava dve hčerki. Obe obiskujeta waldorfsko OŠ. Pred tem sta bili nekaj let v javni šoli.

4. V katero srednjo šolo se bo vaš otrok vpisal po končani osnovni šoli? Zakaj takšna odločitev?

Vpisala se bo na javno gimnazijo. Odločitev je njena.

5. Ali poznate način poučevanja geografije in geografske vsebine, ki jih mora vaš otrok osvojiti v osnovni šoli?

Način poučevanja geografije v waldorfski šoli poznam z vidika waldorfskih načel. Enak je za vse predmete. Nisem pa prepričana, katere geografske vsebine mora otrok osvojiti v osnovni šoli.

6. Kako ocenjujete geografsko znanje vašega otroka?

Znanje se mi zdi dobro. Otrok zna razmišljati širše in se znajde na zemljevidu. Morda ne pozna vseh podatkov "na pamet". A zna razmišljati povezovalno in logično.

7. Menite, da je otrokovo geografsko znanje rezultat dela v osnovni šoli ali je znanje pridobil tudi drugje?

Deloma je rezultat dela v šoli. Veliko pa pridobi tudi drugje. Na izletih in potovanjih. Ob pogovorih doma. Mislim, da kombinacija obojega daje širino.

8. Menite, da se otrokovo geografsko znanje odraža v njegovem vsakdanjem življenju?

Da. To znanje se pokaže pri potovanjih in izletih. Velikokrat že doma skupaj pogledamo, kam gremo. Ko smo šli v hribe, je razložila, kako višina vpliva na rastline. In na morju je povedala, zakaj je tam drugačno podnebje. Vidi se, da uporablja geografijo praktično. Povezuje jo z vsakdanjimi izkušnjami.

9. Kje imajo, po vašem mnenju, učitelji več svobode pri poučevanju in oblikovanju pouka, v javni OŠ ali waldorfski OŠ?

Menim, da ima učitelj v waldorfski OŠ več svobode pri poučevanju in oblikovanju pouka.

10. Zakaj bi priporočali ostalim staršem, da svoje otroke vpišejo v waldorfsko OŠ?

Ker je pristop bolj oseben in prijazen do otrok. Otroci niso obremenjeni s številnimi testi in ocenami. Namesto tega razvijajo ustvarjalnost in delajo ročne stvari. Tako se razvija tudi kritično razmišljanje. Veliko dajejo tudi na umetnost in glasbo. Veliko časa preživijo zunaj v naravi. To pripomore k njihovemu celostnemu razvoju.

11. Menite, da je waldorfska OŠ dovolj predstavljena širši javnosti?

Ne. Ni dovolj predstavljena. Zato pa je veliko nerazumevanja in napačnih predstav o waldorfski pedagogiki in osnovni šoli.

In glede na vaše dodatne interese:

1. Ste seznanjeni s pojmom »montessori pedagogika« in montessori osnovna šola? Poznate koga, ki poučuje ali se izobražuje na montessori šoli?

Ja. S pojmom montessori pedagogika in montessori osnovna šola sem seznanjena. Predvsem poznam montessori pedagoške pristope za predšolsko vzgojo. Ne poznam pa nobenega starša, katerega otrok obiskuje montessori osnovno šolo.

2. Ste seznanjeni s pedagoškimi načeli »Vzgoja za življenje« in Lila osnovno šolo? Poznate koga, ki poučuje ali se izobražuje na Lila šoli?

Ne, s temi pedagoškimi načeli nisem seznanjena.

3. Bi kdaj vpisali svojega otroka na montessori ali Lila osnovno šolo? Zakaj?

Če otroka z možem ne bi vpisala v waldorfsko šolo, bi izbrala montessori šolo. Tam je otrok bolj samostojen in se veliko uči z izkušnjami.

3.3.2.3 Intervju s staršem učenca montessori osnovne šole

1. Kje in kdaj ste izvedeli za montessori OŠ in zakaj vas je sama ideja navdušila?

Za montessori OŠ smo prvič slišali pred približno desetimi leti. Tedaj je moj otrok obiskoval montessori vrtec. Vzgojitelji so nam tam večkrat omenili tudi nadaljevanje v montessori

osnovni šoli. Ideja nas je navdušila zaradi drugačnega pristopa k učenju. Več je poudarka na samostojnosti, raziskovanju in sodelovanju.

2. Zakaj ste svojega otroka vpisali na to osnovno šolo, ki jo trenutno obiskuje? Po katerih kriterijih ste izbirali šolo?

Glavni razlog je bil način poučevanja. Spodbuja radovednost in razumevanje. Ne samo pomnjenje. Želeli smo tudi manjše skupine. Individualen pristop. Da otrok prevzame odgovornost. In poudarek na celostnem razvoju. Ne samo akademsko znanje. Ampak tudi socialne in življenjske veščine.

3. Ali imate več otrok, ki so obiskovali oziroma obiskujejo montessori OŠ?

Da, imam dva otroka. Starejši je že zaključil montessori osnovno šolo, mlajši pa trenutno obiskuje 9. razred.

4. V katero srednjo šolo se bo vaš otrok vpisal po končani osnovni šoli? Zakaj takšna odločitev?

Najverjetneje se bo vpisal na splošno gimnazijo, ker ga zanimajo različne stvari in želi širše znanje. Ni pa še povsem odločen glede poklicne poti. Gimnazija se nam zdi dobra osnova za naprej.

5. Ali poznate način poučevanja geografije in geografske vsebine, ki jih mora vaš otrok osvojiti v osnovni šoli?

Geografijo približno poznam. Povezuje se z drugimi predmeti in šolskimi projekti. Otroci veliko raziskujejo. Uporabljajo zemljevide in atlase. Delajo predstavitve. Spoznavajo države in naravne pojave.

6. Kako ocenjujete geografsko znanje vašega otroka?

Mislím, da ima dobro splošno znanje iz geografije. Ne zna vedno na pamet vseh podrobnosti. Ampak razume širšo sliko sveta.

7. Meníte, da je otrokovo geografsko znanje rezultat dela v osnovni šoli ali je znanje pridobil tudi drugje?

Mením, da je kombinacija obojega. Šola mu je dala osnovo in način razmišljanja. Veliko pa se nauči tudi zunaj šole. Preko potovanj in dokumentarcev. Tudi iz knjig ter pogovorov doma.

8. Meníte, da se otrokovo geografsko znanje odraža v njegovem vsakdanjem življenju?

Da. Vedno pogosteje razume, kje se kaj dogaja v svetu. Zna povezati politične dogodke z geografijo. Tudi pri načrtovanju potovanj rad sodeluje. Pokaže precej znanja.

9. Kje imajo, po vašem mnenju, učitelji več svobode pri poučevanju in oblikovanju pouka, v javni OŠ ali montessori OŠ?

Po mojem imajo v montessori šolah več svobode. Pristop je bolj fleksibilen. Temelji na raziskovanju in prilagajanju posameznemu otroku.

10. Zakaj bi priporočali ostalim staršem, da svoje otroke vpišejo v montessori OŠ?

Predvsem zato, ker se razvija samostojnost. Postanejo bolj odgovorni in pride veselje do učenja. Otroci se naučijo organizirati svoje delo. Naučijo se sodelovati z drugimi. Razvijajo kritično razmišljanje.

11. Menite, da je montessori OŠ dovolj predstavljena širši javnosti?

Mislím, da ne povsem. Še vedno veliko staršev ne pozna dobro montessori pristopa ali pa imajo o njem napačne predstave. Verjetno bi pomagalo več predstavitev in odprtih dogodkov.

In glede na vaše dodatne interese:

1. Ste seznanjeni s pojmom »waldorfska pedagogika« in waldorfska osnovna šola? Poznate koga, ki poučuje ali se izobražuje na waldorfski šoli?

Da, za waldorfsko pedagogiko sem že slišal. Vem, da veliko poudarja umetnost in ustvarjalnost, kar spodbuja domišljijo. Poznam eno družino. Njihov otrok hodi na waldorfsko osnovno šolo.

2. Ste seznanjeni s pedagoškimi načeli »Vzgoja za življenje« in Lila osnovno šolo? Poznate koga, ki poučuje ali se izobražuje na Lila šoli?

O Lila šoli sem slišal, ampak bistveno manj kot o montessori ali waldorfski pedagogiki. Ne poznam nikogar, ki bi tam poučeval ali se izobraževal.

3. Bi kdaj vpisali svojega otroka na waldorfsko ali Lila osnovno šolo? Zakaj?

Morda bi razmislil o waldorfski šoli. Ima tudi drugačen pristop k učenju. A za zdaj smo se odločili za montessori, predvsem zato, ker smo ga že poznali iz vrtca in v njem videli veliko prednosti za našega otroka. Za Lila šolo pa bi se moral najprej bolje seznaniti z njihovim načinom dela.

3.3.2.4 Intervju s staršem učenca Lila osnovne šole

1. Kje in kdaj ste izvedeli za Lila OŠ in zakaj vas je sama ideja navdušila?

Otrok je najprej obiskoval zasebni vrtec. Tam smo od ene mame slišali za pedagoška načela »Vzgoja za življenje« in Lila vrtec ter osnovno šolo.

2. Zakaj ste svojega otroka vpisali na to osnovno šolo, ki jo trenutno obiskuje? Po katerih kriterijih ste izbirali šolo?

Otrok je obiskoval Lila vrtec, tako smo že takrat obiskovali predavanja za starše. Logična posledica je bila, da se vpiše še na šolo. Všeč nam je bilo, da je majhna šola in da so učitelji dostopni, skratka bistveno več stika.

3. Ali imate več otrok, ki so obiskovali oziroma obiskujejo Lila OŠ?

Ne, imamo edinca.

4. V katero srednjo šolo se bo vaš otrok vpisal po končani osnovni šoli? Zakaj takšna odločitev?

Gimnazijo.

5. Ali poznate način poučevanja geografije in geografskih vsebin, ki jih mora vaš otrok osvojiti v osnovni šoli?

Ne poznam vseh podrobnosti učnega načrta. Vem pa, da pri pouku veliko poudarjajo razumevanje sveta. Snov povezujejo z vsakdanjim življenjem in spodbujajo raziskovanje. Ne le učenje na pamet.

6. Kako ocenjujete geografsko znanje vašega otroka?

Menim, da je osnovno geografsko znanje dobro. Morda ni vedno zelo poglobljeno. A otrok ima dovolj znanja, da razume osnovne geografske vsebine in jih povezuje z vsakdanjim življenjem.

7. Menite, da je otrokovo geografsko znanje rezultat dela v osnovni šoli ali je znanje pridobil tudi drugje?

Mislím, da je del znanja pridobil v šoli. Veliko pa tudi skozi pogovore doma in lastno zanimanje za svet.

8. Menite, da se otrokovo geografsko znanje odraža v njegovem vsakdanjem življenju?

Da, včasih. Pri orientaciji. Pri razumevanju držav, kultur in dogajanja po svetu.

9. Kje imajo, po vašem mnenju, učitelji več svobode pri poučevanju in oblikovanju pouka, v javni OŠ ali Lila OŠ?

Da, vsekakor.

10. Zakaj bi priporočali ostalim staršem, da svoje otroke vpišejo v Lila OŠ?

Ker je majhna šola z majhnimi skupinami, razredi. Je pa to lahko istočasno lahko hendikep.

11. Menite, da je Lila OŠ dovolj predstavljena širši javnosti?

Po mojem mnenju ne dovolj. Veliko ljudi zanjo sploh še ni slišalo ali pa ne vedo natančno, kakšen pedagoški pristop ima.

In glede na vaše dodatne interese:

1. Ste seznanjeni s pojmom »waldorfska pedagogika« in waldorfska osnovna šola? Poznate koga, ki poučuje ali se izobražuje na waldorfski šoli?

Da, slišala sem za waldorfsko pedagogiko. Osebno ne poznam nikogar, ki tam poučuje. Poznam pa nekaj staršev, katerih otroci hodijo v waldorfsko šolo.

2. Ste seznanjeni s pojmom »montessori pedagogika« in montessori osnovna šola? Poznate koga, ki poučuje ali se izobražuje na montessori šoli?

Da, montessori pristop poznamo. Tudi sami smo ga raziskovali, ko smo izbirali vrtec. Nekaj znancev ima otroke v montessori vrtcu. Učiteljev pa osebno ne poznamo.

3. Bi kdaj vpisali svojega otroka na waldorfsko ali montessori osnovno šolo? Zakaj?

Montessori je bila naša prva izbira za vrtec, ampak lokacija nam ni bila všeč. Zato o šoli nismo sploh razmišljali. Spogledovali smo se tudi z waldorfsko šolo. V waldorfski nismo začutili iste širine kot pri Lila šoli.

3.3.3 Intervjuji z učenci javne, waldorfske, montessori in Lila osnovne šole

3.3.3.1 Intervju z učencem iz javne osnovne šole

1. Kateri razred obiskuješ?

Obiskujem 9. razred.

2. Rad/-a hodiš v šolo? Kako se počutiš tam?

Mislím, ne hodim ravno najbolj rad v šolo. Nimam pa čisto odpora. Testi in spraševanje znajo biti naporni. Ampak večinoma sem v redu. Fajn mi je, ker imam prijatelje in se dobro razumemo.

3. Opiši svoj tipičen dan v šoli – od prihoda v šolo do odhoda domov. Kaj pa sledi glede šolskih obveznosti, ko prideš domov?

Zjutraj pridem v šolo malo pred osmo. Če imam preduro, pridem okoli 7.20. Če nimam predure, ko pridem, imamo s sošolci čas za druženje. Včasih tudi domačo nalogo naredim v šoli. Potem je pouk po urniku ali glede na nadomeščanje. Kdaj končam je različno. Odvisno, koliko ur imam. Najkasneje sem doma okoli 15.00. Kosilo jem v šoli. Ko pridem domov, naj bi takoj delal nalogo in se učil. Včasih sem tako utrujen, da raje prej počivam. Potem grem na trening. Zvečer imam še nekaj časa za druženje ali računalnik in telefon.

4. Kaj ti je pri pouku najbolj všeč? Kateri predmet ti je najljubši?

Najbolj mi je všeč, kadar učitelji snov razložijo zanimivo. S videoposnetki ali kakšnimi zabavnimi nalogami. Všeč mi je tudi delo v skupinah. Pogovarjamo se in skupaj rešujemo naloge. Najljubši predmet mi je šport. Letos pa mi je zelo zanimiva tudi zgodovina.

5. Kako ti je všeč geografija? Če bi jo ocenil/-a na lestvici od 1 do 10, kjer 1 pomeni, da ti sploh ni všeč, 10 pa, da ti je zelo všeč, kakšno oceno bi ji dal/-a? Zakaj ti je (ni) tako všeč?

Geografijo bi ocenil z 8. Všeč mi je, ker spoznavamo različne države in kontinente. Rad delam z zemljevidom in atlasom. Videoposnetki o drugih državah so tudi zanimivi. Malo manj pa mi je všeč učenje na pamet.

6. Ali znanje geografije, ki si ga pridobiš v šoli, uporabljaš tudi v vsakdanjem življenju? Če ja, nevedni en primer.

Nekaj. Na primer, ko smo šli na morje, sem že vnaprej vedel, po kateri poti gremo. Pogledal sem zemljevid. Ogledal sem si tudi videoposnetke o tem kraju, da sem vedel, kaj je tam zanimivega. Pri novicah tudi razumem določene stvari, kje se kaj dogaja.

7. Ali tvoj/-a najboljši/-a prijatelj/-ica obiskuje isto šolo kot ti?

Ja, obiskuje isto šolo in sva skupaj v razredu.

8. Se s prijatelji pogovarjate kdaj o šoli? O čem se pogovarjate?

Ja, se pogovarjava. Večinoma o testih in domačih nalogah. Včasih tudi o učiteljih in o tem, kako je bilo na uri.

9. V katero srednjo šolo se boš vpisal/-a po končani osnovni šoli? Zakaj takšna odločitev?

Najverjetneje grem v gimnazijo. Se pa še nisem odločil, kaj bi rad postal, gimnazija mi daje največ možnosti za naprej.

10. Kaj boš, ko boš velik/-a? Zakaj?

Zaenkrat še ne vem čisto točno. Razmišljam pa o tem, da bi bil arhitekt ali kaj povezanega s turizmom, ker me zanimata tako ustvarjanje kot raziskovanje sveta.

3.3.3.2 Intervju z učenko iz waldorfske osnovne šole

1. Kateri razred obiskuješ?

9. razred

2. Rad/-a hodiš v šolo? Kako se počutiš tam?

Ne morem reči, da hodim prav rada. Pa tudi ne, da mi je šola zoprna. Včasih grem z veseljem, včasih manj. Odvisno od predmeta ali dneva. Na splošno se pa v šoli počutim v redu.

3. Opiši svoj tipičen dan v šoli – od prihoda v šolo do odhoda domov. Kaj pa sledi glede šolskih obveznosti, ko prideš domov?

Ko pridem v šolo, imamo najprej glavno uro. Traja dve uri. Tema se vsak mesec menja. Kdaj je to zgodovina, kdaj geografija, včasih naravoslovje. Potem sledijo še drugi predmeti. Najprej jeziki. Včasih glasba ali likovna. Pa telovadba. Pouk imamo do zgodnjega popoldneva. Ko pridem domov, si običajno vzamem nekaj časa za počitek. Nato naredim naloge in ponovim snov.

4. Kaj ti je pri pouku najbolj všeč? Kateri predmet ti je najljubši?

Všeč mi je, da pri pouku ne gre vedno samo za učenje na pamet. Veliko stvari povežemo z umetnostjo ali risanjem. Včasih uporabimo glasbo ali praktične vaje. To pomaga. Snov si lažje zapomnim in pouk je bolj zanimiv. Najljubši predmet so mi ročna dela. Rada ustvarjam. Rada šivam in oblikujem različne izdelke.

5. Kako ti je všeč geografija? Če bi jo ocenil/-a na lestvici od 1 do 10, kjer 1 pomeni, da ti sploh ni všeč, 10 pa, da ti je zelo všeč, kakšno oceno bi ji dal/-a? Zakaj ti je ali ni tako všeč?

Geografija ni med mojimi najljubšimi predmeti. Dala bi ji 7. Ne vem čisto, zakaj. Raje imam kakšen drug predmet.

6. Ali znanje geografije, ki si ga pridobiš v šoli, uporabljaš tudi v vsakdanjem življenju? Če ja, nevedni en primer.

Ja, uporabljam. Na primer poznam evropske države.

7. Ali tvoj/-a najboljši/-a prijatelj/-ica obiskuje isto šolo kot ti?

Ne. Ona obiskuje 9. razred javne osnovne šole.

8. Se s prijatelji pogovarjate kdaj o šoli? O čem se pogovarjate?

Se, ampak ne veliko. Predvsem pri učni snovi. Ugotovila sem, da so v javni šoli nekatere teme obravnavali pred nami, druge pa za nami.

9. V katero srednjo šolo se boš vpisal/-a po končani osnovni šoli? Zakaj takšna odločitev?

Vpisala se bom v javno gimnazijo. Želim si spremembe sistema.

10. Kaj boš, ko boš velik/-a? Zakaj?

Še ne vem. Rada se ukvarjam z modnim oblikovanjem. A razmišljam, da bi to bil le hobi in da bi za delo izbrala kaj drugega. Kaj točno, še ne vem.

3.3.3.3 Intervju z učencem iz montessori osnovne šole

1. Kateri razred obiskuješ?

Obiskujem 9. razred.

2. Rad/-a hodiš v šolo? Kako se počutiš tam?

Ja, večinoma rad hodim v šolo. Tam se počutim precej sproščeno. Dobro se razumemo s sošolci in učitelji.

3. Opiši svoj tipičen dan v šoli – od prihoda v šolo do odhoda domov. Kaj pa sledi glede šolskih obveznosti, ko prideš domov?

Zjutraj pridem v šolo okoli osmih. Najprej imamo običajno skupno srečanje. Ali kratek pogovor o tem, kaj bomo delali. Potem delamo različne naloge in projekte. Včasih delam sam. Včasih v skupini. Kasneje so še posamezni predmeti ali predstavitve. Po pouku grem domov. Najprej malo počivam. Ali grem na trening. Potem naredim naloge ali se učim.

4. Kaj ti je pri pouku najbolj všeč? Kateri predmet ti je najljubši?

Najbolj mi je všeč, da lahko veliko delamo na projektih. Moj najljubši predmet je zgodovina, ker me zanimajo dogodki iz preteklosti.

5. Kako ti je všeč geografija? Če bi jo ocenil/-a na lestvici od 1 do 10, kjer 1 pomeni, da ti sploh ni všeč, 10 pa, da ti je zelo všeč, kakšno oceno bi ji dal/-a? Zakaj ti je ali ni tako všeč?

Geografiji bi dal oceno 7. Rad imam ta predmet. Učimo se o državah in kulturah, pa tudi o naravi. Pa še uporabljamo zemljevide in atlase. Včasih je pa malo preveč teh podatkov, ki si jih moraš zapomniti.

6. Ali znanje geografije, ki si ga pridobiš v šoli, uporabljaš tudi v vsakdanjem življenju? Če ja, nevedni en primer.

Ja. Ko gledam novice o kakšnem dogodku v svetu, približno vem, kje je ta država ali območje in kaj je tam značilno.

7. Ali tvoj/-a najboljši/-a prijatelj/-ica obiskuje isto šolo kot ti?

Ja. Moj najboljši prijatelj obiskuje isto šolo kot jaz. Sva tudi v istem razredu.

8. Se s prijatelji pogovarjate kdaj o šoli? O čem se pogovarjate?

Pogovarjava se o testih in projektih. Včasih o predstavitvah. Pa tudi o tem, kateri predmet nam je težji ali kateri nam je bolj zanimiv.

9. V katero srednjo šolo se boš vpisal/-a po končani osnovni šoli? Zakaj takšna odločitev?

Verjetno se bom vpisal na splošno gimnazijo. Mislim, da me bo naučila različnih stvari in bom potem imel več možnosti za študij.

10. Kaj boš, ko boš velik/-a? Zakaj?

Še nisem čisto odločen.

3.3.3.4 Intervju z učencem iz Lila osnovne šole

1. Kateri razred obiskuješ?

Obiskujem 9. razred.

2. Rad/-a hodiš v šolo? Kako se počutiš tam?

Še kar rad hodim. Tam se počutim OK, samo ime šole me nekoliko moti.

3. Opiši svoj tipičen dan v šoli – od prihoda v šolo do odhoda domov. Kaj pa sledi glede šolskih obveznosti, ko prideš domov?

Pouk pričnemo ob 8. uri. Imamo vsak dan 6 ur pouka po urniku. Nimamo zvonca, kar pomeni, da je časovno fleksibilno. Prvi dve uri imamo skupaj. Sledi malica. Nato imamo spet dve uri pouka. Nato je kosilo z daljšim odmorom. Potem sta še 2 uri pouka. Ko pridem domov, grem na trening in pridem domov pozno popoldne oziroma zvečer.

4. Kaj ti je pri pouku najbolj všeč? Kateri predmet ti je najljubši?

Nimam enega predmeta, ki mi je najljubši. Mogoče šport.

5. Kako ti je všeč predmet *Družba in okolje* (geografija)? Če bi jo ocenil/-a na lestvici od 1 do 10, kjer 1 pomeni, da ti sploh ni všeč, 10 pa, da ti je zelo všeč, kakšno oceno bi ji dal/-a? Zakaj ti je ali ni tako všeč?

Geografija mi ni ne všeč in niti ne všeč. Ocena mogoče 7. Mi imamo kombinirane oddelke, kar pomeni, da smo v tem šolskem letu skupaj 8. in 9. razred. Zato sem se snov Slovenije učil v 8. razredu, zdaj v 9. razredu pa se učim snov 8. razreda, torej celine sveta.

6. Ali znanje geografije, ki si ga pridobiš v šoli, uporabljaš tudi v vsakdanjem življenju? Če ja, nevedni en primer.

Ja, včasih. Na primer, ko gledam nogomet ali kakšne tekme, vem, iz katere države so ekipe ali igralci. Tudi ko potujemo, lažje razumem, kje je kakšna država ali mesto.

7. Ali tvoj/-a najboljši/-a prijatelj/-ica obiskuje isto šolo kot ti?

Ne. Najboljšega prijatelja imam pri nogometu, ker skupaj trenirava.

8. Se s prijatelji pogovarjate kdaj o šoli? O čem se pogovarjate?

Ne preveč. Ne rad izpostavljam, da obiskujem Lila šolo, predvsem zaradi imena. Smo se pogovarjali o NPZ-ju, pa o tem, na katero srednjo šolo se bomo vpisali.

9. V katero srednjo šolo se boš vpisal/-a po končani osnovni šoli? Zakaj takšna odločitev?

Gimnazijo. Želim si na športno gimnazijo.

10. Kaj boš, ko boš velik/-a? Zakaj?

Želim si ostati v nogometu. Trenutno me zanima friziranje. Drugače pa ne vem točno, kaj bi, moj največji fokus je nogomet.

3.3.4 Sklepne ugotovitve

Iz intervjuja z učiteljico geografije na javni osnovni šoli izhaja, da ima učni načrt pomembno vlogo pri načrtovanju pouka, saj predstavlja osnovni okvir za pripravo letnih in dnevnih priprav. Učiteljica uporablja različne didaktične metode, kot so razlaga, delo z zemljevidom, raziskovalno učenje in uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije. Pri pouku uporablja raznolike učne pripomočke, med katerimi so najpogostejši atlas, zemljevidi, globus in digitalni viri. Poučevanje poteka v različnih oblikah dela (frontalno, skupinsko in individualno), pri ocenjevanju pa prevladujejo pisni in ustni preizkusi ter ocenjevanje projektnih nalog. Učiteljica meni, da se geografsko znanje jasno kaže v vsakdanjem življenju učencev, saj znajo povezovati geografske pojave z aktualnimi dogodki, potovanji in okoljskimi vprašanji.

Učiteljica geografije na waldorfski šoli poudarja celosten pristop k poučevanju geografije, kjer predmet ni omejen zgolj na učenje dejstev, temveč vključuje razumevanje odnosa med

človekom, naravo in prostorom. Posebnost pouka je epohalni sistem, kjer se določeni temi posvečajo več tednov zapored, kar omogoča poglobljeno obravnavo snovi. Pri pouku uporabljajo ustvarjalne metode, kot so pripovedovanje, opazovanje, raziskovanje in umetniško izražanje. Učenci vodijo epohalne zvezke, v katerih zapisujejo in ilustrirajo snov. Ocenjevanje je večinoma opisno, kar omogoča širši vpogled v učenčev napredek.

V montessori šoli je učni načrt prav tako okvir za delo, vendar je pouk bolj prilagodljiv interesom in razvojnim potrebam učencev. Poučevanje temelji na raziskovalnem učenju, delu z didaktičnimi materiali in projekti, pri čemer učenci pogosto samostojno raziskujejo določene teme. Posebnost montessori pristopa je učenje z uporabo konkretnih materialov, ki omogočajo boljše razumevanje geografskih pojavov. Ocenjevanje vključuje pisne in ustne preizkuse, vendar velik poudarek namenjajo tudi opazovanju dela učencev, projektom in samoevalvaciji.

Pri poučevanju geografije na Lila šoli je značilen medpredmetni in izkustveni pristop, saj je geografija vključena v širši predmet »družba in okolje«. Učiteljica poudarja raziskovalno in projektno delo, povezovanje učnih vsebin z vsakdanjim življenjem učencev ter aktualnimi dogodki. Učenci pogosto delajo v manjših skupinah ali samostojno, pri pouku pa uporabljajo različne vire, kot so zemljevidi, atlasi, digitalni viri in podatkovne zbirke. Ocenjevanje vključuje pisne in ustne preizkuse ter ocenjevanje projektih nalog in predstavitev.

Starš učenca javne osnovne šole je šolo izbral predvsem zaradi bližine doma in pripadnosti šolskemu okolju. Javna šola se mu zdi primerna, ker omogoča široko izobrazbo in socialno raznolikost učencev. Ocenjuje, da ima njegov otrok dobro geografsko znanje, ki ga uporablja tudi v vsakdanjem življenju, npr. pri spremljanju novic ali načrtovanju potovanj. Alternativne šole sicer pozna, vendar meni, da je javna šola dovolj kakovostna, zato otroka verjetno ne bi vpisal v eno izmed njih.

Starš učenca waldorfske šole je to šolo izbral zaradi celostnega pedagoškega pristopa, ki poudarja ustvarjalnost, umetnost in osebni razvoj otroka. Pomemben dejavnik pri izbiri je bil tudi osebni odnos učiteljev do učencev in manjša obremenjenost z ocenami. Po njegovem mnenju otrok razvije širše razumevanje sveta, čeprav morda ne pozna vseh podatkov na pamet. Starš meni, da imajo učitelji v waldorfski šoli več svobode pri oblikovanju pouka.

Starš učenca montessori šole poudarja prednosti samostojnega in raziskovalnega učenja, ki spodbuja radovednost in odgovornost učencev. Pomembni razlogi za izbiro šole so bili tudi manjše skupine in individualni pristop. Geografsko znanje otroka ocenjuje kot dobro, predvsem v smislu razumevanja širših povezav v svetu. Po njegovem mnenju montessori pristop razvija kritično mišljenje, samostojnost in veselje do učenja.

Starš učenca Lila šole je to šolo izbral predvsem zaradi manjšega okolja, osebnega pristopa in tesnega sodelovanja z učitelji. Geografsko znanje otroka ocenjuje kot dobro v osnovnem smislu, saj otrok razume osnovne geografske pojme in jih povezuje z vsakdanjim življenjem. Po njegovem mnenju imajo učitelji v Lila šoli več svobode pri poučevanju, vendar meni, da šola ni dovolj poznana širši javnosti.

Učenec javne osnovne šole šolo obiskuje zmerno rad, predvsem zaradi prijateljev. Geografijo ocenjuje kot zanimiv predmet, ki mu daje vpogled v države, pokrajine in svet. Znanje uporablja tudi v vsakdanjem življenju, na primer pri načrtovanju potovanj ali spremljanju novic.

Učenka waldorfske šole šolo doživlja kot prijetno okolje, kjer je pouk pogosto povezan z umetnostjo, ustvarjanjem in praktičnimi dejavnostmi. Geografija ji je srednje zanimiva, vendar priznava, da pridobljeno znanje uporablja v vsakdanjem življenju.

Učenec montessori šole šolo obiskuje rad, saj pouk vključuje veliko projektne dela in raziskovanja. Geografijo ocenjuje kot zanimiv predmet, pri katerem spoznava države, kulture in naravne pojave. Znanje uporablja tudi pri razumevanju svetovnih dogodkov.

Učenec Lila šole šolo ocenjuje kot prijetno. Geografijo ocenjuje kot srednje zanimiv predmet, ki mu pomaga razumeti države, športne dogodke in potovanja. Pouk poteka v kombiniranih oddelkih, kar vpliva tudi na zaporedje učnih vsebin.

Na podlagi vseh intervjujev je mogoče izpostaviti več skupnih ugotovitev:

- Geografija ima pomembno vlogo pri razumevanju sveta. Učenci pridobljeno znanje pogosto povezujejo z vsakdanjim življenjem, aktualnimi novicami in potovanji.
- V vseh tipih šol učitelji uporabljajo različne didaktične metode in učne pripomočke, predvsem zemljevide in atlase.
- V alternativnih šolah (waldorfska, montessori, Lila) je več poudarka na raziskovalnem, izkustvenem in projektno usmerjenem učenju. V javnih šolah pa je bolj strukturirano delo in več preverjanja znanja.
- Starši učencev v alternativnih šolah pogosto izpostavljajo celostni razvoj otroka, manjše skupine in večjo svobodo učiteljev kot pomembne prednosti.
- Starši učencev javnih šol poudarjajo dostopnost, socialno raznolikost in stabilnost javnega šolskega sistema.
- Učenci iz vseh tipov šol geografijo večinoma ocenjujejo kot zanimiv, vendar ne nujno najljubši predmet, ki jim pomaga razumeti svet okoli sebe.
- Alternativne šole (waldorfska, montessori in Lila) so po mnenju intervjuvancev še vedno premalo poznane širši javnosti.

4 SKLEP

V teoretičnem delu raziskovalne naloge smo predstavili temeljne značilnosti poučevanja geografije v osnovni šoli in pregledali različne pedagoške pristope, ki se pojavljajo v javnih in alternativnih osnovnih šolah. Posebno pozornost smo namenili značilnostim alternativnih pedagogik, kot so waldorfska, montessori in Lila pedagogika. Ugotovili smo, da alternativne pedagoške smeri poudarjajo predvsem celostni razvoj učenca, izkustveno učenje, ustvarjalnost in večjo povezanost učnih vsebin z vsakdanjim življenjem. Javna osnovna šola pa temelji na bolj strukturiranem učnem načrtu, ki zagotavlja sistematično pridobivanje znanja, jasno opredeljene učne cilje in standarde znanja. V teoretičnem delu smo obravnavali tudi razvoj novega učnega načrta za geografijo in predstavili glavne spremembe, ki jih prinaša prenovljeni učni načrt. Večji poudarek je predvsem na kompetencah, trajnostnem razvoju, kritičnem mišljenju in sodobnih didaktičnih pristopih.

V empiričnem delu raziskave smo analizirali učne načrte geografije v javni osnovni šoli in v alternativnih zasebnih osnovnih šolah. Opravili smo tudi primerjalno analizo starega in prenovljenega učnega načrta. Poleg tega smo na podlagi intervjujev z učitelji, učenci in starši ugotavljali njihove poglede na pouk geografije. Na podlagi analize smo odgovorili na zastavljena raziskovalna vprašanja in preverili veljavnost raziskovalnih predpostavk.

Prvo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na glavne razlike med učnimi načrti geografije v javni osnovni šoli in alternativnih zasebnih osnovnih šolah. Analiza je pokazala, da obstajajo razlike predvsem v organizaciji pouka, pedagoškem pristopu ter v načinu obravnave učnih vsebin. Učni načrt v javni osnovni šoli je bolj strukturiran in jasno določen, medtem ko imajo alternativne šole večjo fleksibilnost pri izvajanju pouka. Na podlagi teh ugotovitev lahko predpostavko P1 potrdimo, saj se učni načrti res razlikujejo predvsem v strukturiranosti učnih vsebin in pedagoškem pristopu.

Drugo raziskovalno vprašanje je obravnavalo razlike v pedagoškem pristopu, učnih vsebinah, ciljnih, metodah poučevanja ter načinih preverjanja in ocenjevanja znanja. Rezultati so pokazali, da alternativne šole večji poudarek namenjajo izkustvenemu učenju, ustvarjalnosti in raziskovalnemu delu, medtem ko javna šola daje več poudarka sistematičnemu pridobivanju znanja in jasno določenim učnim ciljem. Zato lahko predpostavko P2 potrdimo.

Tretje raziskovalno vprašanje se je nanašalo na individualizacijo pouka, medpredmetno povezovanje in izkustveno učenje. Analiza je pokazala, da alternativne zasebne šole pogosteje vključujejo projektno delo, terensko raziskovanje in medpredmetno povezovanje, kar omogoča večjo individualizacijo pouka. Na tej osnovi lahko predpostavko P3 potrdimo.

Četrto raziskovalno vprašanje je obravnavalo razlike v standardih znanja in minimalnih standardih znanja. Ugotovili smo, da so v javni osnovni šoli standardi znanja natančno določeni in jasno povezani z ocenjevanjem znanja, medtem ko so v alternativnih šolah pogosto bolj fleksibilni in manj formalno opredeljeni. Ker predpostavka P4 predvideva, da so standardi enako jasno opredeljeni v obeh tipih šol, lahko predpostavko P4 zavrnamo.

Peto raziskovalno vprašanje se je nanašalo na spremembe med starim in prenovljenim učnim načrtom za geografijo v javni osnovni šoli. Analiza je pokazala, da prenovljeni učni načrt uvaja

več poudarka na sodobnih geografskih temah, trajnostnem razvoju, digitalnih kompetencah in aktivni vlogi učenca pri učenju. Zato lahko predpostavko P5 potrdimo.

Šesto raziskovalno vprašanje je obravnavalo vpliv prenovljenega učnega načrta na sodobno poučevanje geografije. Rezultati raziskave kažejo, da prenovljeni učni načrt spodbuja uporabo sodobnejših didaktičnih metod, več aktivnega učenja ter razvoj kritičnega mišljenja in geografskih kompetenc. Na tej osnovi lahko predpostavko P6 potrdimo.

Sedmo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na vrednotenje pouka geografije s strani učiteljev, učencev in staršev. Intervjuji so pokazali, da udeleženci v alternativnih šolah pogosto poudarjajo zanimivost pouka ter večjo vključenost učencev v učni proces. Na tej osnovi lahko predpostavko P7 potrdimo.

Osmo raziskovalno vprašanje je obravnavalo metode poučevanja, didaktične pripomočke in oblike dela pri pouku geografije. Rezultati so pokazali, da učitelji v alternativnih zasebnih šolah pogosteje uporabljajo projektno delo, raziskovalne naloge, terensko delo in druge aktivne metode poučevanja kot učitelji v javnih osnovnih šolah. Zato lahko predpostavko P8 potrdimo.

Deveto raziskovalno vprašanje se je nanašalo na splošno oceno pouka geografije ter zaznane razlike v zanimivosti predmeta in povezavi z vsakdanjim življenjem. Intervjuji so pokazali, da obstajajo razlike v doživljanju pouka geografije med učenci, starši in učitelji v javnih in alternativnih šolah. Ker predpostavka P9 predvideva, da teh razlik ni, lahko predpostavko P9 zavrnememo.

Na splošno rezultati raziskave kažejo, da obstajajo pomembne razlike med poučevanjem geografije v javni osnovni šoli in v alternativnih zasebnih osnovnih šolah. Javna osnovna šola temelji na bolj strukturiranem in sistematično organiziranem učnem procesu, ki zagotavlja jasno določene cilje, učne vsebine ter standarde znanja. Takšen pristop omogoča večjo preglednost učnega procesa in primerljivost znanja med učenci. Po drugi strani pa alternativne zasebne šole večji poudarek namenjajo celostnemu razvoju učenca, večji fleksibilnosti pri izvajanju učnega procesa ter aktivni vlogi učencev pri učenju. Pri pouku geografije pogosteje uporabljajo izkustveno učenje, projektno delo, terensko raziskovanje in medpredmetno povezovanje, kar učencem omogoča, da znanje lažje povezujejo z vsakdanjim življenjem in ga uporabljajo v konkretnih situacijah.

Rezultati raziskave tako prispevajo k boljšemu razumevanju različnih pristopov k poučevanju geografije v osnovni šoli ter kažejo, da ima vsak izmed obravnavanih šolskih sistemov svoje prednosti. Javna osnovna šola omogoča stabilen in sistematičen razvoj geografskega znanja ter jasno opredeljene učne cilje, medtem ko alternativne šole ponujajo več možnosti za ustvarjalnost, raziskovanje in aktivno vključevanje učencev v učni proces. Na podlagi ugotovitev raziskave lahko sklepamo, da bi bilo smiselno razmisliti o vključevanju nekaterih dobrih praks alternativnih pedagogik tudi v javni šolski sistem, predvsem na področju izkustvenega učenja, večje individualizacije pouka ter spodbujanja aktivnega sodelovanja učencev pri pouku geografije. Takšen pristop bi lahko prispeval k še bolj kakovostnemu in sodobnemu poučevanju geografije v osnovni šoli.

5 LITERATURA IN VIRI

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Bobovnik, N., Cigale, D., Frelih, M., Krevs, M., Miklič Cvek, L., Ogrin, D., Rogelj, B., Vintar Mally, K., (2023). *Uvod v študij geografije*. Ljubljana: Založba Univerze.

Bukovšek, N. (2010). *Primerjava javne in waldorfske osnovne šole z vidika učnih načrtov izbranih predmetov za prvo triletje*. Diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.

Izhodišča za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji (2022). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.zrss.si/pdf/izhodišca_za_prenovo_UN.pdf

Jug, A. (2006). *Waldorfska pedagogika kot alternativa svetovnonazorski nevtralni javni predšolski vzgoji*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Kolenc-Kolnik, K., Resnik Planinc T., (2006). Izzivi prenove gimnazijskega programa z vidika geografskega izobraževanja. *Geografski obzornik*, 53(4), 48–56.

Kolnik, K., Konečnik Kotnik, E., 2009. Razvoj strukture geografskih učnih načrtov v slovenskih gimnazijah. *Pedagoška obzorja*, 24(2), 131–143.

Konečnik Kotnik, E., Ilc Klun, M., Resnik Planinc, T., Kolnik, K. (2019). Kakšen učni načrt si želijo slovenski osnovnošolski učitelji geografije? *Dela*, 50, 45–61.

Kovač Šebart, M. in Krek J. 2009. *Vzgojna zasnova javne šole*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Lila – osnovna šola po načelih Vzgoje za življenje: program. (2016). Pridobljeno s <https://www.sola-lila.si/wp-content/uploads/2019/04/Program-Lila-2017-sklep-SSS.pdf>

Lillard, A. S. (2005). *Montessori: The science behind the genius*. New York: Oxford University Press.

Miklič, M. (2010). *Osnovna šola – med javno in zasebno* (magistrska naloga). Fakulteta za management Koper, Koper.

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. (b. l.). *Zasebne osnovne šole*. Pridobljeno s <https://www.gov.si teme/zasebne-osnovne-sole/>

Načrt uvajanja prenovljenega kurikulumu za predšolsko vzgojo, prenovljenih učnih načrtov v programih osnovne šole in gimnazijskih programih ter katalogov znanj splošnoizobraževalnih predmetov v programih poklicnega in strokovnega izobraževanja (2025). Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Predmetnik vzgojno-izobraževalnega programa osnovne šole. (2024). Ministrstvo za šolstvo in šport. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Predmetnik-OS/OS-Predmetnik-Vzgojno-izobrazevalnega-programa-osnovne-sole_LEKT_februar_12_24.pdf

Program katoliške osnovne šole v Zavodu sv. Stanislava – posodobljen program (2016). Zavod sv. Stanislava. Pridobljeno s

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Zasebne-osnovne-sole/Program_OS_Alojzija_Sustarja_2016.pdf

Program osnovne šole montessori. (2017). Pridobljeno s

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Zasebne-osnovne-sole/Montessori.pdf>

Resnik Planinc, T. in Ilc Klun, M. (2024). *Sodobni izzivi didaktike geografije*. Ljubljana: Založba Univerze.

Serajnik – Sraka, N. 1994. *Waldorfska pedagogika: waldorfska šola v Ljubljani*. Ljubljana: Dan.

Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija (2011). Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucninacrti/obvezni/UN_geografija.pdf

Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija (2025). Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Ucni-nacrti/2025/UN_OS/Ucni_nacrt_geografija_2025.pdf

Vzgojno-izobraževalni program waldorfske osnovne šole. (2003). Pridobljeno s

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/pdf/Ucni_nacrt_dev_etletka_Waldorfska.pdf

Walters, D. (1986). *Education for life*. Nevada City: Crystal Clarity Publishers.

Zakon o osnovni šoli (ZOsn). (2006). *Uradni list RS*, št. 81/06; spremembe: 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13, 46/16 – ZOFVI-K, 76/23 in 16/24.